

దంపతులు

[రెండవ నాటకము]

1677
ప్ర.
హి. వెం. రంగారావు

80-నాటకము

(420)

ప్రకాశకులు

అక్షపల్లి లక్ష్మణస్వామి
వరప్రతిగ్రంథకుండరి
రాజమహేంద్రవరము

సర్వస్వామ్య

1931

వెల

సంకలితము

—

సంబంధములు

౧. ఇందు జందాదారుగఁ జేరువారు ప్రవేశమును క్రింద ముందుగా ౦—౪—౦ లు చెల్లింపవలయును.

౨. ఇందు రెండేసిమాసముల కొక్కటిగ వెలువడుచుండు క్యాలికో బైండు గల ప్రతిగ్రంథమును రు ౧—౦—౦ వెలకు జందాదారులకుఁ బంపు చుందుము.

౩. గ్రంథములఁ బంపుటకగు పోస్టేజి మొదలగు ఖర్చులన్నియును జందాదారులే భరింపవలయును.

౪. చందాదారు లగువారు వెనుకటి గ్రంథము లన్నియును గొనవలయునను నియమము లేదు. కాని వారు కోరినచో వెనుకటి పుస్తకములుకూడఁ జందాదారుల వెలకే పంపుచుందుము. కొత్త వెలువడుచుండు గ్రంథములు మాత్రము చందాదారులు తప్పక పుచ్చుకొనుచుండవలెను.

౫. ఇందుఁ బ్రకటింపఁబడు ననుబంధములు చందాదారులు తప్ప పుచ్చుకొనవలయునను నియమము లేదు. కోరినవారికే పంపు చుందుము.

౬. సంవత్సరము చందా—అనగా ముందు ప్రకటింపబడ ఆట పుస్తకములకు ౭—౨—౦ లు ముందుగఁ బంపువారి ఆట పుస్తకములవలకు ప్రతిపుస్తకమును అనీరిజివ్వుడు పార్సిలుగ పంపుచుందుము. అట్లు పంపినవారికి ఆట పుస్తకములకు చెల్లించవలసిన మనియార్డరు కమిషను ౦—౧—౨౦ లు రిజిష్టరు ఖరీదు ౦—౧—౨౦ లును రు ౧—౨—౦ లు కూడివచ్చును.

ప్రాచీన చాళుఖ్య దేశముల విధిగాంచి
రాజకారము చేసిన రాజుల మెదలు
నడతలను చూచి నెలకొని పుణ్యదేశము
మహానాథుల భారము నుండియు నోరి.

పాత్రల సంపుటి

భట్టుమూర్తి	—	లాకాలేశ వివ్యాధి
నరసింహం	—	అతని సహచారి
డాక్టరు గామమూర్తి	—	నైమ్యకు - కెంకోవృత్తి పెల్లిభుకుదర్శకం
జగన్ మోహను	—	ప్రవాసీ స్నేహితుడు - యింగ్లండులో విద్య
కమలమ్మ	—	మూర్తిభార్య
శేషమ్మ	—	నరసింహం భార్య
నారాయణరావు	—	హోటలు నౌఖరు

బీది పీకారు మనుష్యులు, నౌఖరు.

కాలం - ప్రస్తుతం

మొదటి అంకానికి కెంకో అంకానికి అయిదు సంవత్సరాలు.

స్థలం - మొదటి అంకం

- నీను
- i లాకాలేశ సింహద్వారం
  - ii కోమలవింగాన్ కాఫీహోటలు
  - iii బీది
  - iv భట్టుమూర్తి యిల్లు.

రెండవ అంకం

- నీను
- i బీది
  - ii భట్టుమూర్తి యిల్లు
  - iii నరసింహం యిల్లు
  - vi భట్టుమూర్తి యిల్లు.

దంపతులు

అంకము 1

సీమ 1

(లాకారేజి సింహద్వారమునంద, పోర్టికో కెండువైపులనుండి భవనంలోనికి రాతి కట్టడపు మెట్లు. వెనుక భవనంమధ్య గోట ఆవరణ, పూలచెట్లు క్రోటనులనడుమ జలయంత్రం (fountain) అచ్చట భట్టుమూర్తి, నరసింహం నిలచి యుండును. భట్టుమూర్తి పొడుగరి, వచ్చనిరంగు, ఆకర్షణమును కనులు, సూటుధరించి యుండును. నరసింహం చామనచాయ, గ్లాసుకోమల్లు సైకిలుకట్టు, నీలిసెర్జి కోటు, టై, ఆకుజోడు.)

భ—(చక్కని వెండిసిగరెట్టుకేసును గోటు కుడివైపు క్రిందికేటు నుండి తీసి, దానిని తెరచి స్నేహితునివంక చేయిజూచి) సిగరెట్.

(నరసింహం పుచ్చుకొనును. భట్టుమూర్తి ఒక సిగరెట్టును తీసుకొని అగ్గిపూల్లను వెలిగించి, మొదట నరసింహానికి యిచ్చును. ఆపూల్లతోనే తాను వెలిగించును.)

న—ఈ సిగరెట్లు కాల్యడానికి, యంత్రదూరం కారేజికి రావడం యెందుకు. యంత్రదగ్గర హాయిగా చేకాట వేసుకో కుండా.

భ—యిక్కడ యెటుండెన్ను యివ్వడానికి కొందరైనా రావాలా కారేజి తెరచి మూడు మాసాలైంది. నేను రావడం నాలుగో సారి. నిన్న సుబ్బయ్య మాయంటికి తెన్నిను ఆడ్డానికి వచ్చి, ఎవ్వడు యితర్లకు ప్రాప్తియెటుండెన్ను యివ్వడం కోసం తాను

ప్రతిదినం కాలేజీ వెళ్లాలి వస్తుందని, తనకేమి విశ్రాంతి లేదని గోల పెట్టాడు. పరోపకారార్థం ఎటసిటరా అని చెప్పి ఊరిడించాను.

న—నీనడభిప్రాయం నూదించడానికి కాబోలు ఈవేళ కాలేజీని అలంకరించావు.

భ—కాని వాడు రోజువస్తే నేమిలే. యింట్లో నిద్రపోవడం బదులు, వెనకబెంచీల మీద గురుపెడతాడు.

న—పాపం వాడు భార్యపిల్లల యెడపాటుచే తపించి పోతున్నాడు. కాని యెడపాటువల్ల ప్రేమ విజృంభిస్తుంది. అది మనకప్పు, వర్ణనల బట్టి తేలుతుంది.

భ—ఈ బొమ్మలపెల్లి భార్యాభర్తలకు ఆలాంటి అనురాగం ఎక్కడి నుంచిస్తుంది. శ్రీపురుషుల అనురాగం అంటే యేమిటో సరిగా మన కవులకు గూడ తెలియదు.

న—మనదేశంలో సుఖంగా కాలక్షేపం చేసే సంపతులు వేసవేలున్నారు. దాన్ని బట్టి మన సంఘాచారం దైవికమని చెప్పగలము.

భ—సుఖము! సుఖము! మనమ్యుని జీవితానికి సుఖమూర్ఖం. మాదొడ్లో ఉన్న ఆవులు సుఖంగా లేవు! పండెపుగుర్రా లంత కంటే సుఖంగా వుంటాయి. ఈ సుఖంగూడా చాలామంది సంపతుల కుందని నమ్మరు.

న—చూడు యింగ్లండులో ప్రతిదినం జరిగే విదాకుల కేసుల సంఖ్య పెరుగుతూవుంది. వాళ్ల వివాహ జీవితపుసారం దాన్ని బట్టి తెలుస్తుంది.

భ—అదిగూడా శ్వేచ్ఛాసూచకమే. అనురాగం తప్పిన సంపతులు విడిపోవడమే శ్రేయస్కరం మనలో అనురాగంకో ప్రారంభం కాదు. విడిపోదాని కనసరమే లేదు. వివాహానికి ప్రేమతో నిమి

త్రం లేదు. ఈమఱోడు చూడకుండా పెళ్లి చెయ్యడం దేశాచార మయినపుడు యిక తిరుగుబాట పెక్కడినుంచి వస్తుంది.

న—నీవన్నీ విపరీతపు తలపులు. మన తలదండ్రులు సుఖంగా పవిత్ర జీవితాన్ని గడవలేదా. ఈకష్టపు జీవితంలో అంతకంటే గోరదగిన దేమిటి.

భ—మన వాదన దారి తప్పిపోతుంది. జీవితం విచారసాగరం అంటే నేను మరి మాటాడలేను. జీవితం ఉత్కృష్టమని, అద్భుతమని నమ్ముటయే నామనస్సు పునాదికి మొదటిరాయి. అందుపై మనో భవనాన్ని నిర్మించాలి.

న—యివన్నీ అనుభవంలేని మాటలు. నువ్వు పెళ్లిచేసు కున్నపుడు ఈ ఊహలన్ని యేమవుతాయో చూస్తాంగదూ.

భ—నే నొక వేళ యింద్రియనిగ్రహం లేక మెత్తపడి, పాతబురద దారిలో పడి నప్పటికి, నా నమ్మకం ఎంతమాత్రం చలించదు. ఏమో మన శృంగారకావ్యాలు ప్రబంధాలు చదువుతుంటే తమాషాగానే వుంటుంది. కాని వాటిలో గొప్పలోపం ఉన్నట్టు నాలంత రాత్రి బోధిస్తుంటుంది. ఆ భావాలు చాలా తక్కువజాతివైనట్టు అంతకంటే విపరీతంగా పవిత్రం అయిన భావం మానవ మనో నిర్మాణంలో యిమిడి ఉన్నట్టున్ను, అది మన కవులు గ్రంథకర్తలు గ్రహించ లేనిదిని నాకు మాటిమాటికి తోస్తూ ఉంటుంది.

న—మన దేశంలో మాత్రం గొప్ప వాంగ్మయం లేదా. కాళిదాసు శాకుంతలను చదివి డంగయిపోవని పాశ్చాత్యపండితు డున్నాడా. అట్టి కవులకు నీవూహించిన భావం స్ఫురించలేదా.

భ—సంస్కృత వాంగ్మయం రసవంతమైందే. కాని ఆ గ్రంథాలు మన దేశపు భావలలోకి తద్దమాచేసి, ప్రతికవి ఆ భావాల్నే అటుతిప్పి యిటుతిప్పి ప్రతి పుస్తకంలో యిమిడ్చి విసుకులుట్టించేశారు.

తర్జుమాచేసిన వాళ్లు మహాకవులమని విల్పుకుంటూన్నారు. తర్జుమాదారు ఒక కవి వ్యాయామశాస్త్రం అచ్చశాస్త్రం పద్యాల్లో వ్రాసినవారు మరికొందరు కవులు. అందరు కవులే, అందరు రాజులే.

న—కొందరు కవిరాజులు. హేళనచెయ్యడంకంటే విమర్శనతేసి దురభిప్రాయాలు తొలగించ గూడదా! ఆవిధంగా నయినా దేశానికి కొంతనేవ చెయ్యచ్చును.

భట్టు—చదువు ముగించి తరువాత దేశసేవగురించి ఆలోచిద్దాంలే. నాకున్న చిక్కేమిటంటే సంఘాన్ని మార్చకుండా, జీవితశృష్టి పథాన్ని విశాల పంచకుండా, ఏమీచెయ్యలేము. మనగ్రంథకర్తలకు అట్టిభావాలు స్ఫురించక పోవడానికి కారణమేమిటి? మన పరిస్థితులే. కల్మషంతో సిండినయిట్లో ఎన్నిసార్లున్నా నాన తేసినా, ఎన్నిమనులు కట్టుకున్నా తిరిగి ఆకల్మషంలోపడి కొట్టుకోవలిసిందే. మనస్సుకు ఏకానుకోరితే పరిస్థితులు మార్చవేయాలి. పూర్తిగామార్చవేయాలి.

నర—ఏమిటి! చాలాసీరియస్ అయిపోతున్నావు. యిజేమికాంగ్రెస్ ప్లానుఫారమ్ ఆనుకుంటున్నావా మాస్టర్లు లెక్చర్లువినడంబదులు, సీమాటలు వింటే కాలేజీకుర్రాళ్ళకి కొంచెం వినోదంగా నయినా ఉంటుంది ఈమాస్టర్లపని మా బాగుంది. వాళ్లు చెప్పేది ఎవరూ వివరు గనుక, ప్రయాసంలేనిపని. అదిగాక రోజుకోకంటే.

భ—కొత్తగా స్టీడరి ప్రాగ్రాభించినవారికి యిదొక జీవనోపాధి. యిక నేర్చుకోవడమా. యితరకాలేజీలు మాబాగున్నాయా. ఈ చదువంతా జీవనోపాధికి మార్గమే. గుమాస్తాపనికి మంచితరిఫీదు.

న—చదువు ముగించేసరికి పెళ్ళాం పిల్లలు నెత్తిమీద కూచుంటారు. అంచేత దీర్ఘాలోచన లేకుండా చేతదిక్కినవనిలో ప్రవేశించడమే.

నీ వివాహం మాటయిటి. చాలా సంబంధాలొస్తున్నాయట.

భ—అవును వివాహపు మార్గెట్టులో నన్ను చాలా విలువైన వస్తువుగా చూపిస్తున్నారు. గోజయెవరో వచ్చి బాధ పెడుతునే ఉంటారు. నన్నడిగితే మా నాన్నగారిని అడగమంటా. ఆయన్నడిగితే నన్నడగమంటారు. ఒకక్కపుడు వాళ్లని ఏడిపిస్తుంటానుగాని, పూర్వ డెవిర్స్, వాళ్లని చూస్తే కనికరం వస్తుంది.

న—మీనాన్న ఏమి కలుగజేసికోపోవడానికీ కారణం ఏమిటి.

భ—అదొకకథ. గోకవరంలో ఒక లోభిఉన్నాడు. అతనికి ఒకరైకూతురు. కట్నం ఎంతైనా యిస్తామన్నాడు. కాని పిల్లమాత్రం యీ రంగు (అతని కోటువైపు చూపుచు.)

న—అయితేనేం.

భ—యితరు విశేషాలుగూడ ఉన్నాయి. మాయాటి కప్పట్లో వచ్చారు. దూరపు బంధువు లనుకుంటా.

న—ఆవిడను ఈవిధంగా దీపేము చెయ్యడం—

భ—పెళ్ళి అయిపోయిందిలే. వాల్లిద్దరును సుఖదంపతుల సమూహంలో చేరారు.

న—ఆవిడను చేసుకోక పోవడానికీ ఏమి సమాధానం యిచ్చావు మీ నాన్నగారికి.

భ—సమాధానం—ఒకమాట చెప్పాను. మనపరిస్థితుల్లో వివాహం అయిన తరువాతగదా దంపతుల ప్రేమ పరీక్షపుతుంది. అంచేత సౌందర్యం అన్నా స్త్రీకి ఉంటే కొంతకాలానా గృహస్థాశ్రయం ప్రత్యేకించవచ్చని మానాన్నగారిని వప్పించాను.

న—మీనాన్న—అతను సరనుడే. కుమారుని సౌందర్యపూరితమింది మావాడు చదువు ముగిస్తేనేగాని పెళ్లిమాట తలపెట్ట నన్నాడండి. తరవాత ఆలోచిద్దాం అన్నాడు.

భ—బాగా పూర్తిచేసేవు. వాళ్ళు యితనికోసం కాచుక్కుమంటే రెండించెడ్డ రేవడవుతందని, నెట్టు తెట్టుకిచ్చి ముడివేసేశారు. మన రెక్కలు స్వేచ్ఛగానే ఉన్నాయి.

న—అప్పట్లో నీహృదయం యింకొకచోట వారింది కాబోలు.

భ—రోజుకొకచోట వాలుతుంటుంది. అది నిముషమాత్రమే. సెరింగ్ సీరియస్. కాని నిన్న ఎలిఫెస్టన్ లో హవేయియన్—స్పెండిడ్ (Splendid) ఆ స్వత్యం ఆ గానం. ఆ రెండుగంటలు నిర్ఘాంతపోయి చలించకుండా కూచున్నాను. అందులో ఒక బెడ రిన లేడి చూపుల కోమలాంగి నా హృదయాన్ని—

న—ఏమిటిది. కవిత్వభోగిలో పడుతున్నావు.

భ—అట్టి అనుభవాలే భావాన్ని దీపింపజేస్తాయి. వాంఛలు సాన పెట్టి నట్టయి, అగ్నిజ్వాలలాగు ప్రకాశిస్తాయి. ఆవిడతో మాట్లాడడానికయినా మన కవకాశంలేదు. కాని పిల్లమాత్రం రాజవేపు చూడగూడదా. రేపు మళ్ళా ప్రోగ్రాం మారుస్తున్నారు. నీవు గూడ రా.

న—యిప్పుడు కొంచెం ఖజనా చిక్కులు.

భ—అది ఎప్పుడు ఉండరోగమే. క్రానిక్ (Chronic) అయితేనేం నర్దుబాలుచేదాంలే. డన్ (Done) ఎనిమిదిన్నరకే ఢీయేటరుకు వచ్చేయి.

(తెరవెనుక గంట వెనుకనుంచి గునగునలు, చప్పుడు

విద్యార్థులు వచ్చుచున్నారు.)

న—అదిగోగంట ఫలహారపుకాలం. యీమూక మనలో చేరక మునుపే కోమల విలాసంకు పోదారా.

(వారు నిష్క్రమించుచుండగా తెర)

(కోమలవిలాస కాశీసేటర్, హవనఫలాద్దు, ఒకగది. వెనుక ఎడమచేయివేపుద్వారం. ఆవక్కను ఒక చిన్న బల్లవద్ద ఒక ముసలి వాడు లాల్చీపంచతో కూచుని యుండును. ఎడమగోడవేపు అద్దపుబీరు వాలో ఫలహారములు, ఆవక్క బల్లపై గ్లాసులు, కప్పులు, సానర్లు గదిమధ్య రెండు మార్పిర్ కప్పుగల బల్లలు, యిరువంకల కుర్చీలు, ఎడమగోడవంక చిన్న బల్లపై నీటిడబ్బా.

ముందునుండి భట్టమూర్తి నరసింహం ప్రవేశించి చేతులు డబ్బావద్ద కదుగుకొని, ఒకసారి అద్దములో ముఖావలోకనము గావించి, ముందు బల్లవద్ద యిరువక్కల కుర్చీలపై కూచుండును. వెనుక మరియిద్దరు మరుమ్యలు కూచొని ఫలహారములు తినుచుండును. ముఖ్యాలీ నౌఖరు చిన్న గుడ్డను మాత్రము మొలకుకట్టుకొని, గుడ్డతో బల్లలను తుడుచుచుండును.)

న—(నాయకు గుడ్డపట్టుకుని తమ బల్లవద్దకు రాగా) నాయర్ ! మాబల్ల తరువాత తుడవచ్చును. ఆ గుడ్డమాత్రం యిటు తీసుకు రావద్దు. ప్రతినిముషం లోషులో కడిగినా శుభ్రపడదు.

భ—చెడ్డనస్తువులే నాస్పృహివధంలోకి వస్తాయి. వాటిని తలపెట్టకపోతే మననేమీ గాధించవు. నారాయణరావు (అని పిలుచును) (వెనుక సన్ననిచొక్కా, క్రాపింగుతల, గూడకట్టుతో, వెనుక బల్ల వద్ద ఉన్నవారికి ఏదో అందించుచుండును. సార్ అనును. మా గడుసువాడోయి. ఎవర్ని ఎలాగు సంతోషపరచాలో బాగా తెలుసును.

న—అందులో నువ్వంటే సెంటు పెయిటర్లు నకుం కట్టుకొని నవరిస్తారు. నీ రుచునిన్నీ బాగా తెలుసు. నీడబ్బునుచి మరీబాగా.

భ—ఎప్పుడు డబ్బుగొడవేనా మనకు లేం దదొక్కటే. (యింతలో నారాయణరావు వెనుకనుండి వచ్చి అణకువగా నిలుచును. అతనిని ఉద్దేశించి) ఏమిటి ఈవేళ స్పెషల్ (Special)

నా—కాల్కుటారసగుల్లా, బాదాంపూరీ, స్వీటు, లెమనుకిచడి నేవరీ.

భ—ఏమి పేర్లు, ఏమి పేర్లు. మీ మేనేజరు ఈపేర్లు ఎక్కడ సంపాదిస్తాడో అతను గూడా ఒక కవి అయియుండాని నృప్తిస్తాడు. సరే ఏమంటావు నరసింహం.

న—నీ కేడివ్వమో నాకూ అదే.

భ—స్వీటు ఆరసగుల్లా. కాని నేవరీ. ఈనేవరీ పెద్దసమస్య. ఎప్పుడు కిచ్చి డీలే బాతులే ఒక విధమైన టిస్టు రంగువేసిన ఉప్పా అంతే.

నా—మీకు ఏనేవరీ పట్టదండి. వంగాయదోసె వేయించేదా లెక పోలే పూరీ ఉరలగడ్డలా.

భ—మొదట రసగుల్లా తీసుకురా అది లోనికివెళ్లి ఉహకు సహాయం జేస్తుంది.

(నారాయణరావు చిఱునవ్వుతో పోవును)

న—చదువులు ఉద్యోగాలు అని చేవుల్లాడ్డం కంటే, ఒక కాఫీహాలాటర్ పెట్టుకుంటే యిక ముందాలోచన అక్కర్లేదు. ఆకివ్వయ్యరు చూడు. పడేల్లో ఆరుబులు సంపాదించాడు. సాయంకాలము వాడికొడుకు కోడలు, బ్యూటీసీడను కార్లో బీచి పికారు.

భ—మొదటిది కాఫీహోటలు పెట్టడాని కయినా కొంతడబ్బుండాని. అది మనకు లేదు. రెండు మనిషి డబ్బువల్లనే జీవించును.

న—“ధనము లేకున్న బ్రతుకు న్యర్థము సుమ్ము.”

భ—ధనం కొంతకత్తి నివ్వవచ్చు. ఆకత్తిని వాడుక చెయ్యడంలో ఉంది. ధనం సంపాదించినంత మాత్రాన ఆకత్తి రాదు.

(వెనుక ద్వారమునుండి డాక్టరు రామమూర్తి ప్రవేశించును.)

లాంగుకోటు, తలపాగ, బిళ్లగోచిపోసి కట్టిన ధోవతి, చేతిలో వికృత మగు కర్ర, తెల్ల కేన్వాసు జోళ్లు.)

న—అనునిమిది మాకు వ్యక్తిత్వాన్ని సూచించే వేషం.

ధ—(కోరికెము పక్కను తిరిగి రామమూర్తివైపు చూచును. అనంతపురం నూచకమగు గొంతుతో) యిదేమిటి ఈడచ్చా వచ్చాడు. అతనొక వివాహం ఏకెండు. స్వరాజ్యప్రభుత్వంలో మంత్రివని బాగా చెలాయించ గలడు. ఈ చెడ్డ బేరంలోనుంచి ఏదో విధంగా పైకి రావాలి. (యింతలో వెతుకుకొనుచు రామమూర్తి వారిని సమీపించును. భట్టమూర్తి లేచి సగౌరవముగా) గుడ్ మార్నీంగ్ డాక్టర్. చాలాకాలానికి మీ వచ్చినం, యచేయండి.

(అంగరూ కూచుందురు.)

ఈ కాఫీహోటల్ మూలంగా మన సంఘటివనం మారుతూ ఉంది. స్నేహితులని కలిసుకోవచ్చు, ప్రస్తుతనమనస్థలను చర్చించవచ్చు. ఓమించండి. (నరసింహంపొక్కిరిసి) నరసింహంగాను మానహాధ్యాయి. డాక్టరు రామమూర్తిగారు వైద్యులు. ఈ రునికి తెలియని వాళ్లు ఈ పూల్లోలేరు.

(నరసింహం డాక్టర్లు చివరవనస్థలలో నమస్కరింతురు.)

దా—భట్టమూర్తిగారు మమ్మల్ని కనుసుకోవాలని యెన్ని ప్రయత్నాలు చేశానండీ! మీయింటికి వెళితే అన్నిసమయాలలోనూ, నాలుకానికి వెళ్ళారనో ఎక్కడికి వెళ్ళారో మాకు తెలియదనో చెప్పవారు. కాలేజీకి వెళితే ఆయనెప్పుడు కాలేజీకిరాడు. క్లబ్బులో బిలియర్డును ఆడుతుంటారని చెప్పేవాడు. ఈవేళ ఉదయం మీ స్నేహితుడు సుబ్బయ్యగారు కనపడి ఎక్కడలేకపోయినా, టిఫిన్ వేళకు కోమలవిలాస్ హవుస్ లో లాభ్యము తప్పదని చెప్పారు.

ధ—చూచారా లెజిస్లేటివ్ కమిషన్ లుకంటే కాఫీహోటల్స్ సంఘం

నికి చేసే ఉపకారం. కాని నన్నింత ఉత్సాహంగా వెంటాడ్డానికేదో విశేషం ఉండాలి.

డా—ఏముంది. మీ తండ్రిగారికి నాకు ఎంతన్నేహం. మీ తాతగారు మావూళ్లో—

భ—ఈ మనవంశస్థుల అల్లిబిల్లిక లేంగాని.

(నారాయణరావు ఘోషారము తెచ్చి బల్లపై నుంచును. డాక్టరు వంకకు భట్టుమూర్తి తన ప్లేటుతోసి) మరి చెయ్యకట్టే తీసుకురా. ఛచ్చుకోండి డాక్టరుగారు విశేషం ఏమిటో చెప్పానుగారు.

స—విశేషం కొంత గ్రహించినట్టున్నావు. ఏమిటా ఆత్మతి.

డా—(కొంచెంసందేహంతో) కాదండి—నిజంగా—మిమ్మలని చూద్దాం (నరసింహంవంకజూచును.)

భ—సందేహం అక్కర్లేదు. నరసింహం మనలోవాడే. నాప్రియమిత్రుడు. పెళ్ళిసూడా అయిపోయింది.

డా—మీ కంతా హేళనగానే ఉంటుంది. వైభవంగా పెళ్ళిచేసుకోని ఉద్యోగాలుచేస్తే మాలాంటివాళ్లందూసి సంపాదిస్తాం.

(నారాయణరావు ఘోషారము తెచ్చి పెట్టును)

భ—నేవరీ నాకేమివద్దు. కాఫీతీసుకురా. మీకో.

(డాక్టరువంక నరసింహంవంక జూచును.)

డాక్టరు నరసింహంలు—మాకులంతే.

(నారాయణరావు పోవును.)

భ—ఏమంటున్నావు—ఆ—పెళ్ళి—ఆవును ఎవరికి యిష్టమైన నమ్రవును వారు కోరడం స్వాభావికమే. కాని ఈవిధంగా తల్లిదండ్రులు, స్నేహితులు, బంధువులు, పిల్లల నిష్కడానికి సిద్ధంగా ఉన్న వాళ్లు, వివాహంకాని యువకులని బాధించడం ఎందుకు. ఆకలి వేసినప్పుడే ఆహారంబుచి. శ్రీవాంశ కలిగి తరవాతే పెళ్ళి తలపెట్టాలి.

డా—శ్రీవాంఛ లేనివాళ్ళవగున్నారు. అగ్రహించే మనపూర్వులు
అవాంఛ కలిగేసరికి మనస్సు యితరచోట్లకి పోకుండా వివాహం
మూలంగా కట్టిపెట్టమన్నారు.

భ—అయితే వివాహం అయినంత మాత్రాని మనస్సు యిచ్చు
రయి, యితరచోట్లకు పోదన్నమాట. యిది అనుభవవేద్యమా.

డా—ఎప్పుడైనా పోతే నేనులెండి. తిరిగికాళ్ళవత్తమైన భార్యవంక మరలి
వస్తుంది.

భ—చిరకాల పరిచయంవల్ల అట్టి సంబంధం ఏర్పడుతుంది కాబోలు.
(నారాయణరావు కాఫీ తేచ్చియిచ్చును. అందరు కాఫీ పుచ్చు
కొనుచు మాటాడుదురు)

స—డాక్టరుగారు వచ్చినపని చెప్పక పోవడానికి కారణం నేను
గాబోలు. నేను వెళతా.

డా—అబ్బే కూచోండి. మీకు పూర్వాసాంప్రదాయా లాటే కొంత
కారవం ఉన్నట్లుంది. మీసలహా అయినా పుచ్చుకుంటారు.

స—సలహా తరువాత పుచ్చుకోవచ్చు. అదీగాక నాకు కాలేజీలో
కొంచెంపని ఉంది సెలవు.

భ—సరే. లేవు ఎలిఫెంట్స్ వద్ద ఎనిమిదిన్నరగంటలకు గుడ్
మార్నింగ్.

(సరసింహంలేచి వచ్చినదారినిపోవును.)

డా—ఈవిషయంలో మీకు నూతన అభిప్రాయం ఉన్నట్లు యిదివ
రకీ విన్నాను. కాని నా అనుభవాన్నిబట్టి సరియైన సంబంధం
వస్తే ఆకునమాత్రం అంగీకరించడా. అన్ని అంగములు సరిలేక
నిరసన భావం లోగడ చూపించి ఉంటారని మనస్సు సమాధాన
పరచుకొని మిమ్ములను వప్పించే దృఢసంకల్పంతోవచ్చాను.

భ—సంకల్పమేగదా స్పష్టికిమూలం. నేను అభిప్రాయం కొంత

మార్పుకుంటున్నాను. సెలిబేటుగా పెర్మిచేసుకోకుండా ఉండామని లోగడనిశ్చయించాను. కానీ మనిషియొక్క జీవితం సమానానర్య ములుగల మరియొకవ్యక్తితో మేళవిస్తే తప్ప వికసించదు. పురుషులతో న్నేహంవల్ల. స్త్రీలయితే ప్రేమవల్ల. అట్టిప్రేమ సంబంధమే సంఘంలో వివాహంగా పరిణమించాలి.

డా—మీ ఆభిప్రాయం చాలా బాగుంది. అందువల్లే వివాహం అయినతరువాత దంపతులు విధిగా ప్రేమించాలి.

భ—అది బండిముందు గుర్రంవేసకాల అవసరమిది. పూర్వము స్కూట్లాంటులో కొందరు ప్రభువులు ఎవరైనా సరహత్య చేసే రని తెలిస్తే వాళ్ళని ముందుగా ఉరితీయించి తరువాత కేసువిచారణ చేసేవారట.

డా—బాగు! బాగు! కానీ ఈసంబంధం అన్నివిధాల బంగారం వంటిది. మూడువేలు కట్నం. కొంతభూమిగూడా పిల్లకు వ్రాసి యిస్తారు.

భ—కట్నం పుచ్చుకోడంటే మూర్ఖం మరొకటి లేదు. పెళ్ళిని సంస్కారమున పెద్ద పేరుతో పిలవడం బదులు, కూరగాయలబేరం అంటే బాగుంటుంది. కానీ కట్నాలు యివ్వడం వల్ల తండ్రులు గుల్లయిపోతున్నారన్నమాట సమ్మతం. కూమార్తె విషయమై వేసవేలు ఖర్చుచేస్తారు. ఎంతమూర్ఖుడైనా సరే కానీ కుమార్తెకు ఒక పెయ్యో రెండువేల యిచ్చేసరికి కొంపములిగి నట్టు ఆలోచిస్తారు. పరిశీలలో పెద్ద వ్యాసాలు. పెళ్ళి అయ్యేవరకు యింట్లో దాసీపసిగూడ చేయిస్తారు. పెట్టెభోజనం కూడా కిలుతుంది. యిదింతా స్త్రీలు దాస్యస్థానంలో ఉండడంవల్ల.

డా—నమండి, స్త్రీ గృహలక్ష్మిగా ప్రతీయింట గృహ వ్యవహారాల్లో యజమాని భార్యయేగాదా.

భ—భార్యలేని యింట్లో మీరు నాఖరును పెట్టుకుంటే వాడికి ఉంటుంది అంత అధికారం.

డా—అయితే స్త్రీకి ఆస్తి ఉండడం శ్రేయస్కరమేగదా.

భ—తప్పక. అయితే ఆత్మగౌరవానికి మొదటిసోపానం. అందుకే తండ్రిలు తమస్థితినిబట్టి కుమార్తెలకు ధనమియ్యాలి. వరుడు చచ్చుకోడం నీచమైనవని.

డా—సరే. మీ కివ్వదలచిన డబ్బు ఆమెకే నివ్వవచ్చు. ఆలా గయితే మీ కిష్టమేనా?

భ—నా యిష్టమేమిటి. ఏదో లోకవిషయం మాటాడేం గాని నా విషయం ఏమిటి?

డా—మళ్ళీ మొదలుకు నచ్చారు. మీ నాన్నగారితో యీ విషయం మాటాడను. ఈసంబంధం బాగా నచ్చింది. వారిది విజయనగరం. ఆయనకు కోటలో ఉద్యోగం. పిల్ల చూపసి. వడహారేట్లుంటాయి. ఫోటోగ్రాఫుగూడ తెచ్చాను. అది మీకు నచ్చితే మిగిలిన యేర్పాటంతా నేను చేస్తాను.

భ—నన్ను చక్కగా బుట్టలో వేస్తున్నారే. స్వతంత్రంగా పెళ్ళికి ముందు స్త్రీ పురుషులు కలుసుకొననిదే, ప్రేమించనిదే—

డా—అది మన సంఘంలో లేనివిషయం. పిల్లను చూడడానికయినా ఏలులేదే.

భ—ఫోటో చూడవచ్చా? ఎది అయినా చూడాలి. (డాక్టరు తన కేబులోని ఫోటో తీసియిచ్చును. భట్టమూర్తి తేరిచూచును. మెల్లగా) చాలా చక్కనిదే. అంటే ఫోటోను విజ్ఞానపుస్తకప్రతితో చూస్తే నాగరిక తాచిహోలేమీ కనవడవు.

డా—(భట్టమూర్తిలో కొంతమార్పు కలుగుటను గ్రహించి) నాగరికత కేసులెంది. కొద్దిరోజులు చెన్నపట్నంలో వుంటే అందులో

మీ సాంగత్యం.

భ—అయినా ఆమెను ఒకసారి నిజరూపంలో చూడాలి. అప్పుడాలోచించి చెప్పుతాను. యిది ఒడంబడికగా గ్రహించగూడదు. చూచినతరువాత యిష్టమయితే.

డా—మనలో అది యెలా కుదురుతుంది. తీరా మీరు చూచింతరువాత, అంగీకరించకపోతే—ఏమవుతుంది.

భ—జీవితం అంతా అపాయాలతో నిండిఉంది. వాటిని తప్పించుకోవడమే జీవితానికి ముఖ్యమైన ఆనందం. నేనుకోరింది అంత కఠినమైంది కాదు.

డా—లేకపోతే కొన్నాళ్ళపాటు యిరువురు పూర్వదోషాలలో విహారం చేసి ఆత్మపరీక్ష చేసుకున్నతరువాత పెళ్ళి విషయమై ఆలోచించాలనియ్యాలి.

భ—వీలయిన అంతే నాకు సమ్మతం. కానీ మన సంఘపరిస్థితులలో అట్టిది చంద్రునికోసం ఆసించినట్లే. సంఘానికి వాగరికత అల్పింతరువాత, స్త్రీ పురుషులకు విజ్ఞానమబ్బిన తరుపరి.

డా—అయితే మీ అభిప్రాయ మేమిటి.

భ—కడసారిమాట వినండి. కట్నం పుచ్చుకోను. వారి కిష్టమయితే తగు ధనం పెద్దవు కిచ్చవచ్చును. అది వారిపని. ఆమెను మూడుగా చూడాలి. నాకంగీకారమైతే అలాకు తెలియజేస్తారు. ఫోటో కొంత నన్ను—ఆకర్షించింది. అందువల్లే యింతవరకైనా ఒప్పుకొన్నాను.

డా—ఏమోనండి. వారు పూర్వార్చారపరాయణులు. ఒప్పుకుంటారనుకోను. మళ్ళీ మీరు బాగా ఆలోచించి—

భ—(విసుగుతో) అంతే నా ఆఖరుమాట. మితరవిషయాలు మాటాడవచ్చు.

డా—అయినా గట్టివయస్సిందేస్తాను. యీ విషయమంత్రం పరమ రహస్యంగా ఉంచాలి.

భ—అహా! మీయైక్కి యిలాంటివి యేమాత్రం. నా గాయని రావు బిల్లుతీసుకురా (నారాయణరావు వశ్యములో బిల్లుయిచ్చును. భట్టు మూర్తి డబ్బుయిచ్చును.)

ఫలహారాలెలాగున్నా, బిల్లుమొత్తం దొరల చెప్పురాంటులే చవకని పిస్తుంది. వెళదాం. యీ రెక్కడికి.

డా—తిరువళ్ళీడికి పోవాలి.

భ—నేను మవుంటురోడ్డువరకువస్తాను. నవ్ బెన్నెట్టులో నేలు ఒకసారి చూడాలి.

(సిమ్మగ్రామం - పోవుచుండగా తెర)

సీ 3

(చెన్నపట్టణం బీచి. వెనుక సముద్రం కనపడవలెను. ఒడ్డునకు బాటలు చుట్టూ పూలచెట్లు. యింకెలకుల చిన్నకొండలవలె నీ గూరు చేయబడిన సోవుకు మొక్కలు. యిటువంటి పీకాగుచేయుచు పోవు చుందురు. సముద్రం ఘోష వెనుకనుండి వివరగును. భట్టుమూర్తి నూటుతో మెల్లగా నడచుచు ప్రవేశించు)

భ—ఏమిది. సోగా నడవడానికి గూడ దారిలేదే. చల్లగాలివీల్చడం గుచి ప్రజలకు బాగా తెలిసింది. నాగరికతాచిహ్నమే. ఊటీ నుండి అంతా దిగిపోయారు. అక్కడ నర్తాలు. తొమ్మిది మాసాలు పాడలు యిక్కడనుభవించవచ్చు. నరసింహం అడుగు వస్తున్నాడు.

నర—నంతోపమునో)

హల్లీమూర్తి—హవుడుయును.

భ—హావును, దు. ఎఫుడొచ్చావు. కొంచెం బలిసినట్లున్నావే.

సర—సెలవులు మూడు మాసాలు పనిలేక కూచోడంవల్ల ఆలా కనిపిస్తాను. పగలు మాడిపోడం. రాత్రి ఊపిరి తిరక్క ఇక్కిరి విక్కిరయిపోడం. ఈయెండలు యమశాధ. నీకేంచల్లగా కొండల మీదనుంచి దిగావు.

భ—లేదు. ఈనంపత్సరం మా నాన్నగారు పట్నంలోనే ఉంచాళాయి. అదిగాక మేలోనేగా, నాపెళ్లి. ఆ విజయనగరంలో యెండల మంట, దోమల గానం బాగా అనుభవించాం.

సర—నీ పెళ్లికి రావాలనుకున్నాను గాని, నీ ఉత్తరం అందేసరికి కొంచెం అనాగోగ్యంగా ఉంది. అదీగాక ఎండల్లో ప్రయాణ మంటే—

భ—నీ వక్కడిదేనా నున్నితమైన ప్రాణం. ఒక ఉత్తరమైనా రానేవు గావే.

సర—ఏమిట? రాయడానికి. పల్లెటూరిలో పదిరోజులుండే సరికి, ప్రకృతిలో నీనమైపోతాం. పనిలేని తీరుగాటులేని విధ్యావస్థలో చిక్కి సమాధిలో పడతాం.

భ—సమాధివల్ల లోచూపు అబ్బుతుంది. పవనాన్ని శ్రివించ లేకపోయినా, జయిచినట్లు అోస్తుంది. ఆ స్థితి వర్ణించలేక పోయావు.

సర—అలాంటి వర్ణనలు ఉత్తగాల్లో రాయడంకూడ ఒక అనితకళే. నాకంత నామర్థ్యం లేదు.

భ—నామర్థ్యం అభ్యాసంకూడ కుడరనమ్మ. అయినా నీవు లేక పోవడం చాలా లోటయిపోయింది. నా గొడవ చెప్పుకోడానికి ఎవని లేకపోయాడు. నుబ్బయ్య వచ్చాడు గాని, ఎప్పుడు నిద్రే. దోమలను జయించింది వాడొక్కడే.

నర—నీకోరిక సాగిందా! స్వయంవరం లభించింది. మొదట ఆమెను చూడడానికి వెళ్ళినపుడు తమాషా అని చెప్పావే. ఆమెకోహారం గిని ఒకసారి చూచేసరికి లవ్ ఎట్ ఫస్ట్ సయిటుగా (Love at first sight) కాబోలు. వదిలేసుకోవడాలో ముహూర్తం ఏ ద్విందిచిపోయిందని.

భ—అది మా నాన్నగారి చేత. వప్పుకున్నాడు, ముంక ఆలస్యం చెయ్యగూడదని, కాలి యెర్రగా ఉన్నప్పుడే సాగదీశారు. అయినా కొంత ఫేటు నుదుట వ్రాత గూడ ఉంటుంది.

నర—ఓహో! మనుష్యుని స్వతంత్రయిచ్చు, మొనలైన భావాలన్ని ఏమయినాయి. వివాహం మంచి పాతాలు బోధిస్తున్నాది.

భ—అనుభవంవల్లే జ్ఞానం వస్తుంది. ఇదివరకుండే అభిప్రాయానికి భిన్నంగాడే. మానవజీవితంలో కొంత యేర్పాటు చేయబడిన పరిస్థితి. కొంత స్వయంకృషి. రెండు కలిసి వుంటాయి. పూర్తిగా ఒకటే ఉన్నదనడం వెర్రి.

నర—కాని ముఖ్యవిషయం. నీభార్యను తీసుకువచ్చావా. యాకొత్త జీవితం రమ్యంగా ఉంది కాబోలు.

భ—యింకా తీసుకురాలేదు. కొన్నాళ్ళ వున్నాంది. జీవితంలో ఏదో మార్పు గలిగినట్టు తోస్తుంది. మనస్సుకు యిదేమిటో చూడాలనే కుతూహలం కలుగుతూఉంది. నీకుగూడా నిజమైన వివాహం సెలవులలో అయినట్ల. రాజమండ్రిలో పాక్స్టీసు చేస్తానని చెప్పావే.

నర—మావాళ్లు ఎప్రెంటిసుగూడా ఒకసంవత్సరం వెలిగించమన్నారు. బుచ్చిరామయ్యగారివద్ద చేరాను. తన ఆఫీసుకు నాయిష్టం వచ్చినపుడు రావచ్చని చెప్పారు. ఎప్పుడైనా హైకోర్టుకు పికారుగా వెళ్లవచ్చు. యిదే డ్యూటీ. ఒక సంవత్సరం హాయిగా పట్నంలో

ఉండవచ్చు. చదువు ముగించినతరువాత ఈమాత్రం విశ్రాంతి ఉండాలి.

భ—మన కిప్పుడు విశ్రాంతి. చదువుకునే రోజుల్లో పుస్తకాలతో సంబంధం అరుదే. యిప్పుడు విదేశసంచారంచేస్తే కొంత మనోవికాసమైనా లభిస్తుంది.

సర—నాయాత్రలు గ్రహాల సంచారంవలె ఎప్పుడు ఒకమార్గంలోనే నడుస్తాయి. మామూలుగాంచి యిక్కడికి, యిక్కడించి మామూరికి. ఇక మనోవికాసం భార్యవల్ల కలగాలి. కొద్దిరోజుల్లో నాభ్యాయు తీసుకువస్తా. పరశువాకంలో యిల్లు కుదిర్చాను.

భ—ఆవిడకు కూడా నాగరికతామతం బోధిస్తాం. గృహస్థశ్రీమ ప్రవేశానికి, మనస్సేహితు లంకిరికి మియింట్లో విందుచెయ్యాలి. బ్రహ్మచారత్వానికి సెలవివ్వడానికి, నువ్వది విడిచిపెట్టడానికి అనేక సంశ్చరాలనుంచి ప్రయత్నం జేస్తున్నావు. నేరొకతృటిలో మారిపోయాను.

సర—నీ బ్రతుకంతా విచిత్రం. నిపు చెప్పినట్లు విందు చేదాంలే. నీభార్య నచ్చింతకువారే మావాళ్ళతో స్నేహం చెయ్యాలి.

భ—ఓ తప్పక. వాళ్ళిద్దరికు బాగా స్నేహం కుదరవచ్చు. యిద్దరు పల్లెటూరి పడుచులే. పూర్వసాంప్రదానాల్లో పెరిగిననాగు. నాగరికతాభావాలు వెతకినా కనపడవు.

సర—పరిచితునివలె నా భార్య గురించి మాటాడుతున్నావు. నా భార్య అంగడివలె గాదు.

భ—అదిగో. ప్రతిమనిషి ఆపదంగానే తలస్తాడు. కాని మన శ్రీ లలో వ్యక్తిత్వ మెక్కడుంది. అందరూ రమారము ఒకటే పైపు. అందులో చిన్న భేదం ఒకటుంది. అది నీతివిషయం. నీతిని అనుసరించినవారు అందుకు వ్యతిరేకంగా నడిచేవారు. ఈ రెండు ఒక

చెట్టు కొమ్మలే. ఏకొమ్మకు ప్రాముఖ్యత లేదనవచ్చు. ఒకవిధమైన ధైర్యం కొందరికుంది. కొందర కదీలేదు.

సర—మన పరిస్థితులలో దేనియందు నీకభిలాష ఉన్నట్టు కనపడదు.

గృహస్థాశ్రమం కొన్ని యందిపాఠాలు నీకు బోధిస్తుంటిలే.

భ—నేకోరేది అదే. నాభయం ఏమిటంటే తుదకు ఈ ఆశ్రమంగూడ గొడ్రొలిగా తయారయి నా ఆశను భంగం చేస్తుందని

సర—మన స్నేహితుడు జగన్ మోహను యింగ్లండుకు వచ్చేవారం వెళుతున్నాడు. ఆస్సఫ్లో చదువుతాడట. తరువాత సివిల్ సర్వీసుకో, బాటుకో చదువుతాడట. నీతో చెప్పమనికూడా చెప్పాడు.

భ—అప్పువవంతుడు. పాశ్చాత్యనా కళానిధి స్వయంగా అనుభవించవచ్చు. కాని క్రొత్తమార్గాలు కృషి చెయ్యడంలో అభిలాష కలవాడు కాదు. శ్రమలేకుండా కాలంగడపడమే అతని సూత్రం. యితన్ని మార్చగలిగితే పాశ్చాత్యసంఘంలో జీవితసారం ప్రబలి ఉండి మెచ్చవచ్చు. అచ్చటి విద్యయొక్క శక్తిగూడ గ్రహించగలం. ఎంతకాలం యింగ్లండులో చదువు. నీకు తెలుసా.

సరి—నాలుగుసంవత్సరాలు వట్టునట. సికిలు పాసవుతాననే నమ్మకం అతనికి లేదు.

భ—అతనికి లేకపోతే, అతన్ని పరీక్షించేవారి కంఠకంటా ఉండదు. చివరకు ఈ బారిస్టర్ల సమూహంలో చేరి నీకు పండితస్నేహితుడవుతాడు.

సరి—నీకుమాత్రంకాదా. అడగడం మరచాను. ఎవరవద్ద పోవే శించావు, ఎప్పటినుగా.

భ—ఎప్పటినుగొడవ నాకు లేదు. లావద్ద సెలవు పున్నుకున్నాను. ప్రస్తుతస్థితిలో నావంటి విమర్శనాపురుషునికి వీడరివృత్తి సరి

కాదు. పూర్వుల అభిప్రాయాలయందు నిరాటంకమైన శారవం ఉన్నవారే వీడ్డరిలో నెగ్గగలరు.

నర—అయితే యిప్పుడు వీడ్డరి చేస్తున్నవారెవరికి అలాంటిశారవం

ఉన్నదా. ఉదంబోవగార్థం ఏదో ఒక వృత్తి అవలంబించాలికదా.

భ—యిప్పుడు ప్రత్యేక కృషి ప్రబలి, ఎవరివృత్తి వారి జీవితాన్ని, ఆవృత్తి ధర్మమైన ఆకారంలోకి మారుస్తున్నది. అందులో వీడ్డరి జీవితాన్ని పరిపాలిస్తుంది. అన్నివిషయాల్లోను, యింటివిషయాల్లోగూడ నాలాంటివాన్ని కలతపరుస్తుంది. అంచేత దాన్ని విడిచాను.

నర—అయితే యేమి జేస్తావు.

భ—యింకా నిశ్చయంలేదు. మూడుపార్లు బ్యాంకులో ప్రవేశిస్తాను.

ఏవో కొన్ని సంఖ్యలు కలిపివెయ్యడం కొట్టివేయడం, పెద్ద ఉద్యోగం వస్తే అదీ ఉండదు. గుమస్తా దస్కతు చేయమన్న చోట చెయ్యడం. నెల అయేసరికి జీతంపుచ్చుకోడం. మన చిత్తం వచ్చినట్టు బ్రతకడం. అభిలాష ఉన్నవనులు చేయడం. అది నా జీవితవిధానం.

నర—బాగు! బాగు! నీ యజమానులను నేవించేవిధం యిదేనా.

భ—వారికి కావలసిన దే. యంత్రంలాగు నియమించిన పని చెయ్యడం. అంతకు మించి మన తెలివి ఉపయోగించి, మార్పు లేమయినా సూచిస్తే, త్వరలో ఉద్యోగంనుంచి తొలగించేమార్గం చూస్తారు. ఎందుకంటే, అలాంటి స్వతంత్రాలు క్రింది ఉద్యోగస్తుల కిస్తే, వారికే ముప్పు వస్తుందని.

నర—చాలా సమంజసంగా చెప్పావుగాని మనకు అట్టిది ఆదర్శ నీయమా?

భ—బాంకుపని కింతకంటే ఆదర్శమేమిటి.

సర—నరే మనం ఎప్పుడు తిరిగి కలుసుకోడం. యిప్పుడు పరశువాకం పెల్లి పుజారువారిని అవ్వనించడానికి కొన్ని యేర్పాట్లు చెయ్యాలి.

భ—జగన్ మోహనుకి మన మంతా కలిసి కోమలవిలాసలో విడిస్తే బాగుంటుంది. రేపుకయం మా యింటికి రా. అక్కడ ప్లాను తయారుకేదాం. యీకా ఎవరైనా ప్రొద్దుట తీసుకురా. యిప్పు డక్కడికి!

సర—ట్రిప్లి కేసు పెల్లి కారాకిల్లి బిగించి యింటికి పోతా.

భ—సర్ గుడ్ యీవినింగ్. నేనింకా కొంతేసేపు బీదినాటకం చూడాలి.

(చెరియొకవైపు నిష్క్రమణ - తెర.)

సీను 1v

(భట్టమూర్తి యిల్లు. తలినెండ్లి విడిచి ప్రత్యేకముగా నివసించును. అందులో ద్రామింగుహము. కోడల చిత్రపటములు. గది మధ్య చిన్న బల్ల. అందుపై పూవులుగల పాత్ర. యిరుప్రక్కల పోఫాలుండును. భట్టమూర్తి పేపరు చదువుచుండును.)

సర—(చిరువ్వుతో ప్రవేశించును) గుడ్ మార్నింగ్ మూర్తి.

భ—గుడ్ మార్నింగ్. ఏమిటి మాకులాసాగా ఉన్నావు. ఊసుపోక పేపరు చూస్తున్నా. ఎడ్వెర్టైజ్మెంట్లు, (Advertisements) హత్యకేసుల రిపోర్టులు, కొంత రాజకీయపుచెట్ల తప్ప మరేమీకనవడవు. యీ పేపరు చకవడం పీయర్ వేస్తు.

సర—అప్పుడే ఖండించడం ఆరంభించావు. రిపోర్టేషన్లు నిహిలిస్టులే నాకు మతగురువులు. మీరు మొన్న మా యింటికి వచ్చినందుకు తిరిగి మే రుద్దరం మీయింటికి వచ్చేం.

భ—యిద్దరు యేమిటి.

న—మా శేషు కొంచెం సిగ్గు పడింది. వరాండాలో నిలుచుంది.

(కొంచెము సకిలించును.)

భ—ఏమిటి. మీకు గూడా ఘోషామతం అబ్బుతుందే. మహమ్మదీయుల ననుసరించి కొంచెం హిందువులు ప్రారంభించేను. ఆకొంచెమతం అందరిని ఆకర్షిస్తుంది. స్త్రీల కిదొక కొత్తనింకెల అన్నిటికంటే కఠినమైంది. నూటల్లో ఓడిపోతున్నాం. శేషమ్మ గారిని తీసుకురా.

(నరసింహం వారి వెనుక మూర్తి ఎడనుద్వారావైపు పోవుదురు. తిరిగి వత్తురు. శేషమ్మ ప్రవేశం. చామనచాయ, కాళ్లను, చేతులను, మెడలోను పూర్వపు ఆధరాలు. చిన్నవయస్సే కాశెవిగిచీర కట్టు.)

భ—కూచోండి శేషమ్మగారు. (అందరు కూచుందురు). మమ్మలని పరాయివాళ్లగా భావిస్తున్నాను. అనుమతిలేంది యింతో ప్రవేశించరు కాబోలు.

శే—లేదండి యితను లెవరయినా ఉన్నారేమోయని సలకొంది చాలు. యాయగూడ చూసి వస్తానని ముందుగా వేశాను.

భ—నరసింహం! యిగిగూడ నీతెచ్చే. నీకు సూతనవిధానాలు ఎంత బోధించినా యీ అనాగరికత నుండి తప్పించలేక పోతున్నాను.

న—నీ భావాలన్ని నచ్చినట్టే ఉంటాయి. కాని ఆచరణలోకి మ్రాగిం తేలేను. అది లోపమే గాబోలు. కాని ఈవిషయంలో—స్త్రీలు పరపురుషులుండే చోటికి నిర్భయంగా తోసుకు రావడం, వారి కుండే సహజమాధుర్యాన్ని మలినం జేస్తుంది.

భ—స్వేచ్ఛగా సంచించడం మోటుతనమా. ఏమూడి శేషమ్మ గారు మీ అభిప్రాయం ఏమిటి.

శే—నాకేమి తెలుసునండి. పూర్వవర్ధనుల్లో పెరిగిన దానను. వాటి ననుసరించడమే సులభంగా కనుపడుతుంది. ఈచర్చలతో స్త్రీల కేమిపని. కమలమ్మగారేం జేస్తున్నాడు.

స—మూర్తి మాటలసంగడిలో అన్ని సున్నాడు.

భ—యింగ్లీషుచెప్పే దొరసాని వచ్చింది. చదువుకుంటుంది. ముగిసిం గనుకుంటా.

స—అయితే మునుకు తొందర పెట్ట వద్దు.

భ—అదిగో వస్తుంది. మన సంభాషణ శబ్దం విన్నవడింది కాబోలు (ఎడమవైపుకు చూచును. కమలమ్మ మెల్లగా ప్రవేశం. మంచి రంగు. కోరిన చక్కోముఖం. కొంచెము పొడుగ్గి. ముగ్ధమన) మీ స్నేహితురాలు శేషమ్మగారొచ్చారు.

క—(శేషమ్మనొకడు పోయి ఏనుడి మున్నాళ్లకా గావడం. తీరు బడి లేదు కాబోలు.

శే—తీరుబడి లేకేం. ఏమని ఉండే. భోంచేయడం ఏప్రపోవడమే కదూ. మావాని రేపు వెళగాం రేపు వెళదాం అని కాలయా పన జేసేను.

భ—అసింహా! చూశావా మందులో చూడ నీజేతప్ప. స్త్రీలకు సవాజుగా ఆరోగ్యివాలభ మంటాయి. పురుషులే వాటిని ఆటంక పరచి—

స—అయితే స్త్రీ పురుషుల స్థానాలు మార్చివేసి స్త్రీలకే పురుషుల మీద అధికారం యివ్వ నూడదూ?

భ—అది మరియొక విధమైన గాననశ్చరి. ఎవరి స్వతంత్ర్యం వారి కిచ్చే పురుషుల చెయ్యాలి. సకేగాని మనం మేడటూడకు పోదాం గా. యిప్పట్లో మన స భాషా ఆడవాళ్లకు నుదించదు. వారి సంభాషణ మనకు నుదించినా మనం దగ్గర ఉంటే మనసిచ్చి

మాటాడకు. అంచేత ఎడతాటే శ్రీయస్కరం. నా— (కుడివైపు నుంచి భట్టుమూర్తి నరసింహం నిష్క్రమణ)

శ్రీ—మీయిల్లు ఎంత అందంగా వుంచాను. కళ్లకు ఆనందంగా వుంది. మీ వారికి చక్కని వస్తువు లంటే చాలా అభిలాష. నీవంటి చక్కని దానపు భార్య వైనావు.

క—నా చక్కడనంతో ఆయన తృప్తి పడినట్టు కనపడకు. ఎంతసేపు నన్నొక కొత్తమనిషిగా మార్చివేయాలని ప్రయత్నమే. నామాటలు, దుస్తులు, ఆచారాలు, సుమలు, ఏమీ వారికి నచ్చినట్టు కనపడదు.

శ్రీ—నీమీఠుంజే ప్రేమచేతనే మరింత విలువైన వస్తువుగా చెయ్యా లని వారి అభిప్రాయం. శ్రీ అవస్థలను గురించి నాతో ఎప్పుడు ముచ్చటించే వాడు.

క—నరసింహం గారికి కూడ ఈ అభిలాష పట్టు పడిందా.

శ్రీ—మూర్తిగా లంటే ఆయనకు విపరీతమైన ప్రేమ. అంతే. నాదగ్గర ఈనస్కరణ విషయాలేమీ మాటాడను. ఏదో గృహకృత్యాలు తీర్చుకోవడంకో మాపని అవుతుంది. మా మేనమామ కొడుకు ఒకడు ఈమధ్య వచ్చాడు. దేహంలో స్వస్థశరీర యిక్కడ వైద్యునిదగ్గ మందు పుచ్చుకోడానికి. ఆయనికి పరిచర్యలతో సగం కాలం అవుతుంది. మావాని కూడ ఉదయం, మధ్యాహ్నం వారిని డాక్టర్ల యిళ్లకు వెంబడించడంతో సోపానుంది.

క—బంధువులకు కష్టం వచ్చినప్పుడు సహాయం చెయ్యవద్దా!

శ్రీ—వద్దనను. కాని స్వంతవని ఎలాగు చూస్తారో నాకు తెలియదు. అడిగితే ఒక సంవత్సరం యిలా తిరగడం తప్ప యింకేమి లేదంటాను. నా కొడుకమ్మా వారివ్వం. నాకేం తెలుసును.

క—మావారైతే అది తెలుసుకోనే వరకు బోధించి బోధించి, కథలు

చెప్పి పద్యాలు చదివి విడిచి పెడతాను.

శ్రీ—మాటలవల్ల రాజ్యాలు జయించగలరు. యింగ్లీషువారు సామ్రాజ్యాన్ని పార్లమెంటులో అన్ని విషయాలు చర్చిస్తూనే పరిపాలన చేస్తారని నాతో చెప్పారు. మీరుంటి విషయాలు ఎలాగు జరుగు తున్నాయి.

క—యింటి పనులతో నాకేమి సంబంధం లేదు. అన్ని పనులకు ప్రత్యేక నాకర్లను నియమించారు. వాళ్ళమీద యజమాని మా వారే. యికా చాలా విషయాలు కృషి చేయ్యండి యజమానత్వానికి పనికి రానని వారి అభిప్రాయం.

శ్రీ—అయితే మరింత శుభం. బాధ్యతలేని జీవితం.

క—అన్ని విషయాలు నేనుకోడమే నా బాధ్యత. 29 APR 1931

శ్రీ—అదేలాగు.

క—ఉదయం మధ్యాహ్నం దోసాని యింగ్లీషు వాళ్ళతో ఉంది. యేరోజు పాతం, ఆరాత్రి ఆయనికి చదివి వినిపించాలి. ఆరుమాసాల్లో ఇండు వాచకాలు ముగించారు. యింగ్లీషు బావ రానిది, నవీన నాగరికత అబ్బడంతాను.

శ్రీ—యికా యేమిటి కార్యక్రమం.

క—ఇంబూనాథఅయ్యర్ సంగీతం, వీణ నేర్పుతున్నాను.

శ్రీ—మీకు హోస్టోనియం తెలుసునే.

క—హోస్టోనియం అంటే ఆయనకు తలకొప్పి. అదిగాక మనవేపు నేర్పించే పాటకు నృతి, లయ, తాళములు లేవని, పాట నేర్పించే విధానం బోగంమేళాల వెనకాల ఫిడేలు వాయించే వాళ్ళకు తెలియదని—

శ్రీ—ఫిడేలు వాయించే వాళ్ళ.

క—వాళ్ళగదూ తెలుగుదేశంలో సంగీత గురువులు. అంచేత యిది

వరకు నేర్చుకున్నంతా పూర్తిగా మరిచిపో మన్నాను. తిరిగి ప్రారంభించాను. మొదట అలంకారాలు వర్ణించి, తెల్లవారు జామున గాత్రసాధకం చేసేను. బాగా పట్టుపడిన తరవాత ఏమి ననుసరించి వర్ణాలు నేర్చుకుంటున్నా.

శే—మీకంతం చాలా తియ్యనిది.

క—సహజమాధుర్యం సాధనవల్ల గాని రూజిల్లదు.

శే—మూర్తిగారి మాటలు బాగా పట్టుబడుతున్నాయి. యింకా యేమి జేస్తున్నారు.

క—మధ్యాహ్నం భోజనం తరవాత తెలుగు ప్రజికలు చదువుతాను. రాత్రి ఆయన వేపరు చూపడం ముగించి వివిధ విషయాలు గురించి మాట్లాడతాను. అప్పుడవుకు ఏదో ప్రబంధం గాని భారత భాగవతాలు గాని చదివి అర్థం చేసుతాను.

శే—భర్తయే గురువైనందుకు విద్య విసేదంగానే ఉంటుంది. యితర వినోదాలంటే దుచించదు గాబోలు.

క—లేకేం. ప్రితి శనివారం సినిమాకు వెళతాం. నా ప్రీక్కిన కూచోని అర్థం చేసుతాను.

శే—మేము గూడా మొన్న సినిమాకు వెళ్ళాం. నూ ఆయనను అర్థం చేప్పమంటే తెలుగులో చెప్పడం చాలా కష్టం, బొమ్మలు చూస్తూంటే చాలన్నాను. మళ్ళీ వెళ్ళాలని లేదు.

క—అర్థం తెలియకపోతే గండ్రగోళమే. ఎన్ని విషయాలు తెలుసుకోవచ్చు! ఎంతో ఆనందంగా ఉంటుంది!

శే—నేను గూడా మీతో వస్తూంటా.

క—మీవారి కిష్టమేలే. తప్పక—

శే—తనకు పని కల్పించకపోతే సంతోషంకోసం వచ్చుకుంటాను. యింకా ఏమి జేస్తున్నారు.

క—అదివారం న్నేహితుల యిల్లకు వెళ్లి ఫలహారాలు పుచ్చుకోవడం. మాయింటికి వచ్చిన వారిని గౌరవించడం. తరచు సాయం కాలం బీదికి కారులో పికాసు వెళుతుంటాం. దిగి నడవమంటారు. నాకు సందేహంగా వుంటుంది.

శే—అవును. ఒకేసారి పూర్తిగా నాగరికతవస్తే ఏదైనా చిక్కు రావచ్చు.

క—ఏమిటి చిక్కు. ఈమధ్య తేనాపేటలో పుష్పల ప్రదర్శనానికి వెళ్లాం. పట్నంలోని పెద్దవాంతా స్త్రీ పురుషులు వచ్చారు. గవర్నరుగారు వినోదప్రారంభ సంస్కారం చేశారు. అంతరితోపాటు మేము గూడ తోటంతా తిరిగి వింశి వింతలైన పుష్పసమూహాలని చూచి సంతోషించాం. మనస్సుకు మరువజాలని ఉల్లాసం యిచ్చింది. నరసింహగారు కూడ కనపడ్డారే.

శే—చూచారా నాతో చెప్పనైనా లేదు. ~~నాతో చెప్పనైనా లేదు.~~ కందుకీ సాతన వినోదాలని కామాను!

క—ఎవరో న్నేహితులతో కలిసి వచ్చినట్లున్నా.

శే—న్నేహితుల మీదండే ఆసక్తిలో నకం నామీదంటే బాగుండును.

క—మీ కేసులోను, నాగరికపుడు యివన్ని వృధాలని తలంపొచ్చి బాధిస్తుంది.

శే—జీవితంతా వృధాయే. ఏమిటిశాశ్వతం.

క—బిడ్డలుంటే మనపేరు ప్రపంచంలో శాశ్వతం.

శే—పెళ్లయి యింకా సువత్సరంకాలేదు. అప్పుడే బిడ్డలతలం పేరుటి.

బిడ్డలుకలిగి తే యీ విద్యావినోదాలన్నీ కట్టిపెట్టాలంటే.

క—కాని యివన్నీ కిండి బిడ్డలు లేకపోతే.

శే—లేనివస్తువుమీదికే పోతుంటుంది మనస్సు.

క.—ఆ నాంభయేగదా! మంచిమాన్యులకు ఆధారం. (కొంచెమా గును.) ఫలహారపువేళయింది. రండి మాభోజనగదికి. వారికి మేడ మీదికి పంపిద్దాం. (ఎడమవంకచూచి) డాక్టరు రామమూర్తిగారు వస్తున్నారు. మీకు కూడా యాయనేగిడు గృహవైద్యులు.

శే.—అవును వైద్యులుగాదు. అన్ని సభ్యులు ఆయనే చేస్తారు.

(డాక్టరు రామమూర్తి ప్రవేశం)

డా.—ఏమండీ శేషమృగముకూడ ముక్కడే ఉన్నాను. చూశారా నావైద్యం మీమీనమామగారి కొంకుక్కి గుచ్చించలేదు. నంకలు ఖర్చు చేశారు. ఆకుప్పస్వామయ్యకు ఏమిశెయ్యగలిగేను. మింటి చెట్టునుండు ఈశివండంత విలువ.

క.—మీరైతే నాలుగుమాత్రలతో కురిచ్చిఉండును. కాని ఆచీరలకి చమ్మీవేయించనుని యిచ్చి కెండుకొలు కావచ్చింది. ఈచీరలు కట్టుకుంటే నలుగురుంజేచోటికి తీసికెళ్ళడానికి మావాగు విను కుంటారు.

డా.—మీరేచీరకట్టుకుంటే నేమన్నా ఆచీరశే విలువ తెప్పిస్తారు. అయినా రేపు కర్గగుండి తయారు జేయించి తీసుకువస్తా.

క.—నామెడలోకిహారం యింకావేకమ్మి మివ్వనేలేదు. అదిచాలా కష్టమైనపని. యిదివరకెన్నడు చెయ్యలేదని కాలయాపన జేస్తున్నారు.

డా.—అదికూడా కనుక్కుంటా.

క.—మరి నాజాకెల్ల మాటేమిటి. నే నేమొకటి కమిజాలని, శరీర సాంకర్యాన్ని కప్పిపుచ్చి వికారంగా కనపడేట్లు చేస్తా యని అంటారు.

డా.—అన్నీ ఒక్కసారేనా. అయినా వాళ్ళకి లెక్కరిచ్చి త్వరలో తెప్పిస్తా. యజమానులెక్కడ.

క.—నరసింహంగారితో మేడమీదున్నారు. ఫలహారానికి రేస్తున్నాం.

(కమలమ్మ శేషమ్మలు లేచి నిలుచుందురు.)

యిష్టమైతే క్రిందకు రమ్మనండి. లేదా మేడమీదకు పంపిస్తాం.
దా—నుంది! మేడమీదకు వెళతా.

(దొంగలు ఒకపక్కకు వారికొక పక్కకు పోవుచుండగా—తేర)

పంపతులు

అంకిము 2

[బీచిమేరీనా 1 వ అంకిము మూడవసీనువలెనే. తోటలో ఉపయోగించే యినుపక్కా బెంచీ ఒకటి అధికము. ప్రవేశము భట్టు మూర్తి కమలమ్మ. మూర్తి చక్కని చూపుధరించి చేతిలో కర్రను పట్టుకొనియుండును. కమలమ్మ మరియొక వ్యక్తివలె కనబడును. కొత్తవిధమైన జాకెట్టు, తల పార్సీవారివలె అలంకరించుకొని, చెంకీ చీరకొంగు తలపై నిడును. జోడు ఒకటి, పాద బంగారుగాజాలు, మెడలో ఒకే హారము.]

భ—ఈ బీచి లేకపోతే యీపట్నం యేం గానూసింది. చెంద్రుడు లేని రాత్రి.

క—బీచిని బట్టియేగా పట్నం యేర్పడింది. పట్టణ నిర్మాణము తెలియక పురపాలకసంఘాలు తగిన మార్పులుచేయక అడ్డదిడ్డంగా పెరిగింది.

భ—అవును. వస్తువుయొక్క ఆకారం దారి జూపించేవాని నిపుణత్వములో ఉంటుంది. చూడు మనకు వివాహమై అయిదు సంవత్సరాలైంది. అప్పుడు జూచినవాళ్లు నిన్ను మధ్య కలుసుకోకుండా యిప్పుడు జూన్టీ పోల్చునేలేరు. మరియొక వ్యక్తి పై పోయేవు.

క—ఇదంతా మీ నిపుణత్వమే. కుమ్మరివానిచేతిలో మట్టివలె మీరు కావలసిన ఆకారంలోకి మార్పుకొన్నారు.

భ—నుపిషిని మట్టితో సరిపోల్చడమా పైమాట్టులకంటె లోమాట్టులు విలువైనవి. దేహ సుఖములకంటె ఆత్మసుఖములు హెచ్చైనవి.

క—నా ఆత్మనుమాత్రము చూర్పలేదా అయ్యే గొప్పమార్పు. విద్యావంతురాలుగాచేసాను. ప్రపంచసౌఖ్యాన్ని కళల సందేశ పూర్వంగా గ్రహించడానికి తగిన శక్తిని సమకూర్చాను.

భ—నేను కొంతశ్రద్ధతో శ్రమపడి ఉండవచ్చు. నా బోధనలను గ్రహించి వివిధరంగాలలోకి తెచ్చే ఆత్మశక్తి నీతో ఉన్నది కాబట్టి నాకోరిక ఫలించింది.

క—సన్నేగాదు. మీలో సహవాసం చేసేవారి సంఘిని మంచిగా నడుపుతే యుంటారు.

భ—అదేమో. నేను పూనుకొని చేయలేదే. నీ విషయములో మాత్రం పేరేను సాధనము కాబట్టి సంకల్పంతో కూడుకొని యుంది. మిగిలినవి అకారణ ఫలితాలు.

క—కారణములేకంటా ఫలితము కలగలే. అన్నిటికీ పేరేనుయే ఆధారం. మీరు నేనహితున్ని పరిశీలుతున్న కూడ ప్రేమిస్తారు.

భ—విజ్ఞమైన ప్రేమకు కారణం ఉండదు. అలాడే అది పరిపూరించిన సన్నువులన్నీ సర్వంగా ముప్పిస్తాయి.

క—ఇంగ్లండునుంచి మొన్న నే తిరిగివచ్చిన జగన్మోహన్ గారు కూడ మీ శిష్యులగుములో చేరి ట్లన్నారే. మొన్న గోక్లే హాలులో శ్రీ స్వాతంత్ర్యయాన్ని గురించిన డిబేటులో మీ పక్షమే వాదించారు.

భ—శిష్యులు కాదు. స్నేహితులు. నాకు అతినికి చాలా విషయాల్లో ధిన్నాధిప్తాయాలున్నాయి. కాని సాశ్చాత్ర్యసంఘజీవితపు గురి బాగా తెలుసుకొన్నాను కాబట్టి శ్రీలక్ష్మి స్వతంత్రం మనలో చాలగలది నాతో ఏకీభవించాడు.

కమ—అదేకను ముచ్చటగా నాగా చెప్పతాడు. మనయింటికి టీ
వచ్చి కెండు వారా లైంది. తిరిగి పిలువరాదూ !

—క్రొత్తగా వచ్చాడు. అతని కాలనుండా విందులతో నిండి
పోతూంది. ముచ్చటైన విషయాలు చెప్పించడానికికూడా నావ
కాశం లభించడంలేదు.

కమ—అలాగే దూరంగా ఇటువైపు వస్తున్నాను. జగన్నాథా
గారు.

భ—ఎక్కడ (కమలం చూపినవైపు తేరిచూచుచు) ఏది ఎంత
సూక్ష్మోష్ణి. చిరవరిచితుణ్ణి నేనుకూడ యింతదూరంనుంచి
పోల్చలేనే.

కమ—అయన్ని గురించి యిప్పుడే మాటాడుతున్నాం. అంచేత నిజ
హాసాన్ని సులభంగా గుర్తించేను. ప్రవేశము జగన్నాథాన్.
ఓం చెయు హాసగరి. చామనచాయ. చక్కని పూలు. దొరటోపీ
చేత పట్టుకొనియుండును)

జగ—గుడ్ యీవినింగు మూర్తి. గుడ్ యీవినింగు కలమ్మగాను.

కమ—భ—(ఒక గొంతుతో నీకునవ్వుతో) గుడివినింగు.

కమ—చాలాకాలానికి మీ నిర్భయం. కాని యీలాగ అకస్మాత్తుగా
కలుసుకోవచ్చుచుండే ఉల్లాసంగా వుంటుంది. నునకు తెలియుకుండా
ఉట్ర స్తించేవే ఆనంద వాయుకాలు.

జగ—మీ మునుపుటిలో యెవరు మాటాడినా ఒకవిధంగానేఉంటుంది.
క్రీస్తుకుమారులు వ్యతిరేకకోణాలు ఆక్రమించినపుడే ఆకర్షణ
హెచ్చాంటుగానే.

భ—అది ముగ్ధులతో ఉండవచ్చు. కాని అనురాగంగల దంపతులకి
ఓంతకాలానికి ఒకరిగుణా లొకరికివచ్చి సమాసమగు చిహ్నాలు
పుడతాయి.

జ—ఇది అనుభవవేద్యం. నాకు యింతలో తటస్థించకూడదు.

భ—ఏమిన్నేహితుల్లోమాత్రం ఒకరి గుణాలొకరి కబ్బడంలేదా.

జ—అలాగైతే ప్రశ్నేకన క్రిత్య కృషి ఏమాతుంది.

భ—దాన్ని పోషించడం యీ సమ్యేకనకు భంగకరంకాదు. ఒక

గొప్పవ్యక్తి తను మనో బలంవల్ల ప్రపంచ పరిస్థితుల్ని మార్చి

వేస్తాడు. మతస్థానాలు అలాంటివారే—జీవన్మర్యమై, బుద్ధుడు.

జ—మతములు నాకు ఇచ్చి తక్కువ. ప్రవేశం అంతకంటే సున్న.

కమ—నున దేశంలో మతమే సంఘజీవనానికి ముఖ్యవిషయమని

గంభీరవాక్యాలు పలుకుతారే.

భ—కావచ్చునని దా' ఇంకొకటి జీవిత సంచర్యమే నడిపించగల

శక్తినిబట్టి ఇంకొకటి. మన వేదాంతప్రబోధాలకి లోకకవ్యాపా

రానికి బాధిగా సంబంధంలేదు.

కమ—అట్టి సంబంధం కలిగించడానికి ప్రయత్నం చేయరాదా.

భ—ప్రయత్నంనల్ల కొనసాగదు అని మతప్రబోధనలో అంతర్గతమై

ఉండాలి. యీ చర్చ మోహనకు ఇచ్చించినట్టి కనబడదు.

జ—ఇచ్చించకేం. మీరు ఏవిషయముగూర్చిమాట్లాడినా జీవకళలతో

చింపుతారు. ఇన్నరాలో మౌన క్లబ్బులో దాన్సుకి రాలేదేమి.

మన న్నేహితు లంతా మీకోసం కలిసి ఘట్టుకున్నారు.

భ—మీ నాన్నగారి యింటికి వెళ్లేం. వారే చూకున్న బంధువులు.

జ—ఎలాగైనా తప్పించుకొని రావలసింది. కనులమృగానికి దాన్ని

గులో ప్రవేశం లేదుకాబోలు.

కమ—బాగుబాగు. ఇప్పుడే మీ బంధువు లంతా పాశ్చాత్యపద్ధ

తుల్ని అవలంబించామని దొంగల మైపోయామని నిరసనభావం

చూపిస్తూ మా యింటిక్కుడా రావడం మానేసేను.

జ—కొంత గొడవ తగ్గించి సంశోషించవచ్చు. ఈ బానిసత్వంవల్ల

ఏమిటి ఉపయోగం.

కమ—పూర్వం చాలా లాభ ముండేది. జాతిలో ఐకమత్యము, ఒకరి కొరకు సహాయము చేయడం, విధిగా యుండేది. ఇప్పుడు రుగిలిన దిసూ యొక్కటియే.

జ—కొంచెము కోపముతో అట్టి సంఘాన్ని త్వరలో నశింపజేయడానికి ప్రయత్నించడమే మన విధి.

భ—కేవలము కోపంవల్ల మన భావాలు ప్రబోధం చేయలేము. శాంతంగా ఆచరణలోనికి వచ్చి చూపించాలి. ముంబలో అకారవం కలిగినా, ఓడిపోయినా, వాసిలో జనశక్తి యుండియంటే తుంకు ఫలిస్తుంది.

జ—మీరు తొందరపడవేయ లేవుకదా. ఈ బల్లమీద కూర్చుని చల్లగాలి పీలుస్తూ మాట్లాడదాం రండి.

(అంతలో— బల్లమిది కూర్చుంటుంది. మధ్యను కనులమర్చి)

జ—ఇంత విశ్రాంతిని బీసీ ప్రజలచేత యెక్కడా లేదు.

క—ఒకేవిధ గా ఉండడం చేత కంటికి విశ్రాంతిలేదు. విశ్రాంతివల్ల లోబడివైపు నముదాగిందొక్కొక్కప్పుడున్న కొంత ప్రకాశంగా ఉన్నతీరం ఇంకొకంటే అంతగా ఉండాయని నా ఉద్దేశం.

భ—గొప్పించలేనంత వైశాల్యం వల్లనే విశ్వం ఆశ్చర్యము కలిగజేస్తుంది. అయొక విధమైన సాంస్కృతికం.

క—చిన్నచిన్నవల్లలోనూడ జనశక్తి యురుతుంది. మన విశ్వం అంత విశాలంగా ఉంటే ఆశ్చర్యపడితే నేను యీపువ్వు యితచిన్నదైనా చెప్పరాని సాంస్కృతికముతో తాండవిస్తూంది అని నాతో వుండతాను. ఏమంటారు జననోహక గారు.

జ—మీరు చెప్పిందే బాగుంది. ఫ్యాబ్రికేషన్ల పశ్చిమ తీరంలో చిన్నచిన్న పట్నాలున్నాయి. యెండొకానంలో యూరపులోని

ధనికులంతా వికోదార్థం అచటికి వెళతారు. ఆనముద్రతీరం చిన చిన్న కొండలతోను, రమ్యమైన ఆకాశాలతోను హృదయరంజకంగా కనబడుతుంది. ఆపరిచేతాన్ని నివారా అంటారు.

క—ఎంత చక్కనిచే. అక్కడి వికోదాలేమిటి.

జ—ఒక్కొక్కడొక్క ఒక్కొక్కందుకు ప్రసిద్ధి. అంగడిని సంతోషపరచడానికి విశ్వప్రయత్నాలు చేస్తారు. సాధారణంగా నాలుగురైదుగురు కలిసి యీ కూతల్ని సోస్తారు. స్త్రీ మగములు గంటల లోపు సముద్రంలో స్నానముచేస్తూ, ఆననూయాన్ని వివిధమైన జలక్రీడలు సలుపుతారు. ఈ వాత ఒడున అడుకు ప్రత్యేకంగా నిర్మింపబడిన చిన్న కుటీరములలో విశ్రాంతి పొంది అల్పాహారము భుజ్యకొని యెవరికిచ్చిన వికోదాలికి వారు వెళతారు.

క—ఎందుకొ వికోదాలో ను భ్రమమైనది.

జ—నాటకాలు, సినిమాలు, స గీతాలు.

క—అది ప్రతీపబుద్ధిలో ఉన్న వేదనా.

జ—విజయే కాచి మంచి చిక్కినవి ఏ ఏర్పిస్తాయి. రానుచు పెద్ద హలాటల్ని ఉద్యానాలలో దాన్లు యేర్పాటు చేస్తారు. చక్కని గ్యాంకు సంగీతము ఉంటుంది. అది వచ్చేస సభాస్థాయి భూమి దాగి ఖరీదైనాల్ని కోరుతూ స గీతాన్ని ఆరూపిస్తూ యువ జులు సృష్టి మొచ్చి సృష్టియు సర్దిపెట్టతూ. శోటను వింత వింత రంగుల దీపాలతో అలంకరించి నేపథ్యంగాడ చిత్ర విచిత్రమైన కుస్తులు ధాస్తాయి. కొంతనే ఎచట కూచోనేసరికి యిది స్వర్గలోకమా, సుధర్మలోకమా అని మనస్సుకి తోస్తుంది. ఒక విధమైన ఉన్మాదం వస్తుంది. ఇంకేం చెప్పను. భూమూర్తిగారి ఎలె కవిత్వ ప్రవేశం లేదు. లేనియకల బాగా చర్చించియుండును.

క—ఉహా ప్రపంచచిర్రాగానికి నాడ స్వానుభవపు పునాది ఉం

జాలి గదా. అది లేనిది వీధివాని ఊహలువలె ఉంటాయి.

భ—“రవిగానవిహారం కవిగాంచును గదా” అని చెప్పేరే.

క—మీరే చెప్పేరు. అది ఉత్పేక్ష అని కవిగోపానందగారి వర్ణన కవిత్వ రచనకు మించి యుంది. ఏనుండి అట్టి వినోదాలు ఇంగ్లండులో లేవా.

జ—లేకేమి. బ్రైటన్ మొదలైన సముద్రతీరపు పట్టణాలు కేవలం వినోదార్థమే నిర్మించ బడ్డాయి. లండన్ నగరము నుంచి ప్రతీ ఆదివారం అనేకులు వెళతారు. పైర్లలో స్థలముండదు. రోడ్లు మోటారుకార్లుతోను, బస్సులతోనూ, నిండి పోతాయి.

క—చారంతా ధనవంతులు కాబట్టి తీసుబడి యుంటుంది. విచ్చలి విడిగా ఖర్చుచేసే సామర్థ్యం ఉంది.

జ—మనదేశంలో గూడ ధనికులు వేసవేలున్నారు. వారి కీతలం పులు లేవే. దేశముయొక్క పరిస్థితులు ఆ దేశస్థుల సాంఘిక సంకల్పాన్ని బట్టి యుంటాయి.

భ—ఒకని సంకల్పమువల్ల గూడ దేశము మారిపోవచ్చు. కెపోలియన్ చక్రవర్తి తన సైనికులందరినీ తన మనోబలముచే నింపగా చిన్న భటుడుగూడ మూర్తిభవించిన యుద్ధదేవుని వలె పోరాడేవాడు.

—అవిధంగానే కొందరు సైనికులు మూర్తిభవించిన విశిష్టవంశలాగు పరుగెత్తుతారు.

భ—అది వారి సైన్యాధిపతిని బట్టి. కాని నీతో ఒక విషయం చెప్పాలి నాన్నేహితు పోకడు వీరరసప్రధానమైన నాటకాన్ని రచించాడు. దానిని మాయింట్లో ప్రదర్శించాలనుకొంటున్నాము. మీరేగూడ పాత్ర ధరించాలి. ఏమంటావు కమలం.

కమ—ఓను. అందులో విషయమార్తాండుని పాత్ర వీరికి బాగా కుడు

రుంది.

■—నాకు సంగీతం లేదు. ఇంగ్లీషునాటకాల్లో వేషము వేసానుగాని తెలుగుంటే భయం.

భ—ఈ నాటకంలో సంగీతం లేదు. ఈమధ్య పంచనాటకాలు వృద్ధి చేసే తలంపుతో ఒక చిన్న కమిటీ ఏర్పాటు చేసాం. అవి సంభాషణాభాషలో రాయటం, పద్యాలు పాటలు లేకుండా కేవల కల్పితాలై యుండాలి. అంతే నిబంధన. అయితే అట్టిది పట్నంలో ప్రదర్శించడానికి తగిన ప్రోత్సాహం లేదు. కొందరి స్నేహితుల ప్రోత్సాహంమీద మా యింట్లో చిన్న స్టేజ్ ఏర్పాటు చేసాం. ఎవరైనా కొత్త నాటకం వ్రాసి మన కిస్తే కమిటీవారి సంగీకరిస్తే ప్రదర్శించడం. ప్రేక్షకులు ప్రశంసలు మనమే.

■—చాలా వినోదంగా యుంటుంది. నాకు చిన్నప్పటినుంచీ నాటకంంటే అభిలాష.

కమ—అయితే ఆ పాత్ర ధరించడానికి ఒప్పుకొన్నట్టే. ఈవిధంగా నైనా మా యింటికి తరుచు వస్తూఉంటారు.

■—మీవాటి విద్యావంతులైన స్నేహితుల సాంగత్యం నా కిచట వొరకడం ఏమీకాదు. అదీగాక మీ పాట విచారని కుతూహలంగా ఉంది. వీణకూడ యింపుగ వాయిస్తారట.

కమ—సంగీతం అంటే యిష్టం లేనట్టు యిప్పుడే చెప్పేతే.

■—నాకు రాదని చెప్పేయగాని అందులో దుబి లేదనికాదే.

కమ—మీ కిష్టమైనపుడు రావచ్చు అంత గొప్పపాట కాదు.

అయినా—

■—ప్రతిదినం వస్తాను మీ కభ్యంతరం లేకపోతే.

భ—నూ ఉభయులకూ సంతోషమే. సరసిహం సంపతులుకూడ లేపాస్తారు. మీరూ వస్తే నాటకం చదివి వినిపిస్తా.

అలాగే.

(ఈ సంభాషణ జరుగుచుండిగా మెల్లమెల్లగా చీకటి పడుచుండును)

భ—చీకటి పడుతుంది. మీ రెక్కడికీ—మా కారులో రండి. నిమ్మలెత్తి విడిచి యింటికి పోతాం.

జ—శ్యాంకూర. నన్ను మాంబురోడ్డులో విడువండి.

(మొగ్గురుసా చివ్వు)మింతును)

(వారు స్త్రీ దాటిన వెంటనే మోటారు హారన్ వివసగును. అపుడు తెర.)

సీమ ii

(భట్టుమూర్తి ముంట్లో ద్రాయింగు మామ్. వెనుకదిలో రిహార్సులు జరుగును. జగన్నాథాన్ యెడమవక్కనున్న సోఫాపై కూర్చుని సిగరెట్టును వెండి కేసునుండితీసి—కమలమ్మ కుడివైపు సోఫాపై కూర్చుని అల్లుచుండును.)

జ—సిగరెట్ (చేతిని కమలమ్మ వైపు చూపును.)

క—నేను సిగరెట్టు కాల్చునని మీకు బాగా తెలిసినా మాటిమాటికీ నాకందించవ్రయత్నిస్తావు. పదిమందిలోను యిక్కే ఏమనుకుంటాను.

జ—సిగరెట్టు అభ్యాస ముంచినకుంటారు. లోకులమాట మీకింత పెరపనుకోలేదు. అయినా ఊహించండి. ఇకన్నదూ యివ్వను. మీకింత అరుచిఅయితే నేనుకూడ కాల్చును.

(తీరిగి సిగరెట్టును కేసులో పెట్ట సూచించును.)

క—మీరెందుకు మానడం. పొగ సహాయము లేనిదే ఆలోచనా ప్రవాహం పారదుగా.

జ—అది మోటు తనంగల మగవారికే వర్తిస్తుంది కాబోలు.

క—అయితే సిగరెట్లు కాల్సే దొరసానులు మోటువారా ?

జ—మిమ్ముల్ని బిప్పించలేదు. (పించమూరి తనచేతి గడియారంవలక జూచి) ఏమి ఒంటిగంట కానచ్చిందో నాటకం రిహార్సలుకు.

స—ప్రకాశం సూర్యంతప్ప యెవమారాలేకు. మూర్తి వీరికోసం మోటుకూడా తీసుకెళ్లేడు మొట్ట మూయింటికివచ్చి—

క—అదినాకు తెలుసు. యియనకొక్కరికే యీ నాటకం అవస్త. ప్రతి రిహార్సలకీ పాత్రీ ధరించే వారుండని వారియిళ్ళకు వెళ్ళి పిలిచి వెంటవేసుకొని తీసుకవచ్చి ఫలహారాలిచ్చి నలునచేతకాని వాళ్ళనికూడ, ఆహా ఏమిగానూ యాభ్యుచేతావని హెచ్చరికచేసినా యింకా యెవరిపార్టువారికి కలతతానైనా రావు. అందించినా అందుకోలేక స్థిలో ఉన్నాను.

జ—నేనూ అందులోనే జను.

క—టూకేం పైన్యాధిపతులు. గంభీరస్వరంతో పైనికల్ని హెచ్చరిస్తూ కునాల్లు కెత్తి పిచ్చింబించి స్టేజియూ గంతువేసేసరికి కరతాళ ధ్వనితో గొల్లునుచి కేకలతో నాటకాల్లోని వారంతా అభివందనాను. అంతటితో సమాప్తి. చూడ్డంలోనే మోక్షం.

జ—(నవ్వుచూ) మీదికూడా విన్న పాత్రీయేగా.

క—ఈనాటకం వీరసప్రధానం. కాబట్టి స్త్రీలకుదులో ప్రాముఖ్యత లేదు. సాహెబ్ ప్రతాపహార్యయంలో స్త్రీలకు వేషంవేసుకొని స్టేజిమీది కిల్పించుతప్ప యింకేమిపనిలేదు.

జ—ప్రధానసం ప్రణయము అయితేనే గాని స్త్రీలకు ప్రాముఖ్యత రాదు. అంచేతే బెర్నార్డుషా ఆరసం లేకుండ నాటకాలు రచించ వచ్చున్నాడు.

క—తన ముఖ్యనాటకాల్లో మాత్రం ఆ రహస్యం యిమిడ్చాడు.

పూర్తిగా లేని నాటకం సెంట్రాల్స్ లో ప్రేమ ముఖ్యపాత్ర.

జ—మీకింత జ్ఞానమున్నందుకు పాశ్చాత్యభియేటర్లు స్వయంగా చూడాలి. బ్రిష్ క్రికేట్ దేశంలో బ్రిష్ క్రికేట్ విధమగు కళాపూరితమైన నాటకాలు.

క—చాలా ఎరకూ చదవేను కాని ప్రగర్భనం చూడకుండా రసం గ్రహించలేం.

జ—అయితే నేను లోగడ మీకు చెప్పిన విషయమై యేమి నిశ్చయించారు.

క—ఏ విషయం.

జ—నేను తిరిగి పదిహేను రోజుల్లో ఇంగ్లండు వెళతాను—ఉద్యోగ ప్రయత్నమే. కానీ మీకు కూడా వస్తే యూరప్ దేశంలోని నూఖ్యపట్నాలకి పోవచ్చు. అచ్చటి విశేషాలు కనులూ చూస్తేనే కాని జీవించిన ఫలం లేదు.

క—అవును. మొన్న పరిపటము ప్రకర్షనానికి వెళ్లం. అందులో కళాసాంస్కృతిక దౌక్కిటి లేదు. పేస్పయూవర్స్ లోని చిత్ర పటములు, ఇటలీ దేశపు చిత్రపటములు, సిల్వుములు చూచి ఆనందించడానికైనా యూరప్ పోవలసిందే. మనదేశంలో మాజి హాన్ అవ్యాసప్రేమకు శాశ్వతపూజకమై భవనరాజమైన టాజి మహలుని గాన, అజంతా చిత్రములు గాని చూడలేదు గదా. నాకు యితర దేశాలు కూడానా.

జ—ఏమి యూరోప్ లో ప్రయాణం యొక ముఖ్యం. ప్రతి వట్నంలో మన స్వగృహం కంటే సమపాదుంగా ఉంటుంది. ఇక స్త్రీలకు వైల్డ్ ప్రయాణాలు సుఖప్రదమే.

క—ప్రయాణమంటే నాకు చాలా వేడుక, కొత్తమనుషుల్ని కలుసుకోడం, రోజురోజుకొక కొంత చూడడం, కొత్తపట్నాలు ప్రకృతి విశే

హల్లు కనిపెట్టడం హృదయరంజకం గదా.

జ—ఇన్ని కుతూహలమైన ఊహలు కలదానవు నాతో రాకూడదా.

మూర్తి సమృద్ధి పడనా?

క—ఆయనతో యీవిషయమై ప్రసంగించాను. నాకిష్టమైతే ఆయన కిష్టమే అని చెప్పేను. ఇదివరకు యూరిప్ దేశం బాగా అలవాటు పడినవారు గాబట్టి మీగు విలువైన మార్గదర్శకులే అన్నారు.

జ—ఇంకేమున్నది. ప్రయాణం నిశ్చయమన్నమాట. నా జీవితంలో అనేకులతో స్నేహంచేసాను అనేక సంతోషదినాలు గడిచేను కాని మనదేశం తిరిగి వచ్చినప్పటినుంచీ మీస్నేహం లభించి నప్పటినుండి నా జీవితం రమణీయమై పోయింది. హృదయానికి ఒక ప్రోత్సాహం లభించింది. ఇప్పుడు మీతో చెప్పక తప్పదు. మిమ్మల్ని రమ్మనడంలో కొంత స్వార్థంకూడా ఉంది. ఇప్పుడు మిమ్మల్ని విడిచివెళ్ళడం యేమీ మనస్కరించలేదు. జీవితం దుర్భరమై పోతుంది.

క—స్నేహితులగు మీకీ యెడబాటు గుచించనపుడు ప్రతినిమిషం నాకుమీ కోరుచూ నాశరీరాన్ని ఆత్మని తనదిగా భావిస్తూ అవినశ్యమైన ప్రేమతో నన్నాదరిస్తూయున్న నాభర్తను విడిచి యేలారాగలను. అదియే నాసమస్య.

జ—(కొంచెము సందేహముతో) ఆయనమాత్రం రాకూడదా.

క—ఆయన రావీలులేకని యిదివరకే మీకు చెప్పేను. మీకు తెలుసు.

జ—అనుచుంటాను. నా ఆశ్రయంలో కంగారుపడ్డాను.

క—ఆత్మతెందుకు.

జ—ప్రపంచ సౌందర్యాన్ని మానసనిర్మితమైన కళా మాధుర్యాన్ని పూర్తిగా గ్రహించడానికి మీవంటివారు జోడుగాఉండాలి.

(భట్టమూర్తి, నరసింహం, శేషమ్మ, బాక్తరురామమూర్తి ప్రవేశం.)
భ—(కూర్చుని) వీళ్ళందరినీ జతపర్చి తేచ్చేపరికి నాతలప్రాగం తో
క్కిచ్చింది. మిగిలిన వాళ్ళెక్కడ.

క—హాల్లో ఎద్రపోతున్నాగనుకొంటా. ఇక నెండుగ కాలస్యం. రిహా
ర్సలు ప్రారంభించండి. పరిహారపు సమయం కావచ్చింది. అది
ముగిసి తరువా తనుకొంటే బీబిల్లు చూసుంది.

న—చూడేగిదూ మొకటంకం. శేషమ్మ! యింకా నగుకుపోలేదు.
వేషం వేసి అసలు స్టేజీ యెక్కేసానికి సర్దుకుంటుందని హెచ్చరిక
చేస్తున్నా.

శే—ఏమైనప్పటికీ ఆ బూడిదమాత్రం మొహానికి రానుకోరు. ఈ
వాత ఆకసునీసులో నాచేయి యెవ్వరూ పట్టుకోవద్దు. నే చెప్ప
వలసిన నాలుగుముక్కలూ గడగడ అప్పచెప్పేసి పక్క కురి
శేస్తాను.

నర—అదుగో మేంస్ చెప్పినట్లు వినాలిగాని ఏ కిష్టం వచ్చినట్లు
చేస్తే రసాభా సప్రతుంది.

శేష—అయితే నాకీ వేషంగొడవద్దనే వద్దు.

భ—అతనితో యేం లెండి. మీకు యేమిగు వీలుగా పోతు
అలాగే సాగిద్దాం. రండి బాక్తరుగారు. మీ మామలు వేషమే
మీ పాత్రకు చాలు. ప్రత్యేకంగా నాటకానికి వేషం వేయనక్కర
లేదు.

డా—అంచేత న న్నెరిగినవాడే ఆ పాత్రని నాటకంలో యెక్కించా
డనుకొంటా.

భ—నరే. మొకట పోకాన్ని చదువుతూ మీకు ప్రవేశించాలి.

(మోహన్ కమలమ్మలు తప్ప మిగిలినవారంతా లోనికి
పోవుదురు.)

డాక్టరు యేదో గొణుగుగొణుచూ వెంటాడును. మోహా
లేది కమలమ్మపోషాపై కూర్చుండును.)

కమ—మనం తరవాత వెళ్లవచ్చు. మూడవఅంకంలోనేకాదూ.

జ—బాగానే కుదిరింది. మీదీ అక్కజే ప్రారంభం. ఏమిటి ప్రయా
ణం నిశ్చయం అన్నమాటనా? ఈనేళ మన స్నేహితు లంద
రితో చెప్పవచ్చు. రేపు ప్రయాణసన్నాహం చేదాం.

కమ—అంత తొందర రెండుకు? సరియైన ఆలోచన యింకా కుదర
లేదు. అదిగాక మా తల్లిగారు తెలియజేయాలి.

జ—ఎందుకు?

కమ—ఇంత దూరప్రయాణం చేసేముందు వారి యనుమతి చుచ్చు
కుంటే శ్రేయస్కరం. బయటదే రేముందు వారి నిక్కడికి పిలువ
నంపాలి.

జ—నా సంతమాత్రం ఒప్పుకోను. అది మీరు కల్పిస్తూన్న విష.

కమ—మిథ్యతో మన కేంపని. పూర్తిగా యివ్వం లేకపోతే తిన్న
గానే చెప్పేమందును. వార్ని అనుమతి మొసట కోరి, యివ్వ
నపుడు వేరుమార్గం ఆలోచించాలి.

జ—మీరు వృథాసంకల్పం చేస్తే యివన్నీ అడ్డుతాయా.

కమ—మీతో రావడం అంటే నాకూ యివ్వమే గాని—

(డాక్టరు రామమూర్తి ఎడమద్వారమువద్ద ప్రవేశించి అచ్చ
టనే నిలిచి)

డా—మీరుకూడా రావాలి, ప్రాప్తింగుకు యెవరూ లేరు (అని
త్వరలో నిష్క్రమించును.)

(మొసట కమలమ్మ, ఆమె ననుసరించి జగన్నాథాన్ కుడి
పక్కనుండి యెడమద్వారము వంకకు పోవుదురు. రంగస్థలం మధ్యకు
వచ్చు సరికి కొంచెము త్వరితగతితో మోహను కమలమ్మను చేర

బోయి ఆమెను కాగిలింప దలంచి పెరచిన ట్లగపడుచూ తొట్టుపాటుతో ఆమె మెడపై వెనుకభాగమందు అంటి అంటని ముద్దుపెట్టును. కమలమ్మ చప్పున వెనుకకు తిరిగి చూచును)

క—అదేమిటి. (ఈమాటలు చెప్పునరికి నరసింహం ప్రవేశించును. కొంచము తడబాటుతో చెదరిన చూపులుగల కమలమ్మ జగన్నోహనులను తేరిజూచును. ఎవరునూ మాట్లాడక ఒక్క నిమిష మాగుదురు.)

స—మానీను యీవాళ రిహార్సలు లేదు. కొంచం విశ్రమిస్తా. కమలమ్మగారూ మీరే ప్రాంఘ్య చేయాలట. నూర్తిగార్కి యింకెవరి చేతా నచ్చడం లేదు.

(కమలమ్మ అంగీకారము సూచించునట్లు తలయూచి యెడమ ద్వారం గుండా నిష్క్రమించును)

స—కూర్చోండి జగన్నోహనగారు మీకాల మింకా నమిపించ లేదు.

జ—ఏమికాలం—ఇక్కడ ఉరికనే కూర్చోడం విన్నగ్గా ఉంటుంది. ఆ రిహార్సర్ గొడవ చూస్తూ మీకభ్యంతరం లేకపోతే.

(జగన్నోహను తల వంచుకొని కమలమ్మ పోయిన దారి నే పోవును)

స—ఇచ్చట మరియొక నాటకం తయారగు తున్నట్టుంది. వీరి నడవడిక నాకేమీ అర్థం కాలేదు. అయినా తొందరపడి తీర్పుకు రాకూడదు.

(డాక్టరు రామమూర్తి ప్రవేశం)

డా—రిహార్సర్ మాటకేం గాని ఆకలి వహించుకు పోతుంది. యింతలో లేలేటట్టు లేదు. మీరూ అలసినట్లు కనిపడుతున్నారు. ఎవరికీ తెలియకుండా కాఫీహాటలుకు జారి పది నిమిషాల్లో

తిరిగి వచ్చేదాం రండి.

న—ఈమాత్రానికి దొంగతన మొందుకు మూర్తికి తెలిసిందంటే చాలా నొచ్చుకొంటాడు. నాకరికి చెప్పితే వాడే కాఫీ యిస్తాడు. డా—నీ యిష్టం.

న—డాక్టరుగారూ మీగు మా మిత్రవర్తం లోనివారే. మూర్తికి నాకూ యెంత ప్రాణస్నేహమో మీకు తెలుసును గదా. మీకేదైనా సలహాకొరకు రహస్యం చెప్పితే అడెక్కడికీ పోదని నాకు తెలుసును. అయినా యీ విషయంలో మరింత జాగ్రత అవసరం. కాబట్టి పరమ రహస్యంగా ఉంచాలని నా కోరిక.

డా—అలాగే కానివ్వండి.

నర—ఇప్పుడు నేను గదిలోకి వచ్చేసరికి వాల్కిడ్లరూ—కమలామోహ నులు—వింతస్థితిలో ఉన్నట్టు కనపడ్డారు. ఏదో విశేషం జరి గుండాలి. నన్ను చూచి కళ్ళవళవడి గడచిపోయారు. నాకు సరిగా అర్థం కావడంలేదు.

డా—కళ్ళలో చూచినవారికి మీకే అర్థం కానప్పుడు నే నేమి చెప్ప గలను. ప్రతీదినం కోర్టులో అనేక వ్యవహారాలు నడిపిస్తూంటారు. బుద్ధిసూక్ష్మతకు యేమిటి లోటు.

నర—దానికేంగాని మూర్తినిగురించి నాకు చాలా అందోళంగా వుంది. ఇలాంటి ఉద్రేకాలు పెరిగితే అందర్నీ చుట్టుకుంటుంది. మనము స్నేహితులం కాబట్టి అతనికి నిజాన్ని తెలియపర్చి జాగ్రతపడమని హెచ్చరించవలసియుంటుంది.

డా—సరిగా అర్థం కాలేదని మీరే చెప్పారు. ఏమీ లేండే తొందరగా ఊహాప్రవాహ సహాయాన్ని లేనిపోని అనుమానాలు తెచ్చి పెడుతున్నారు. మనం కలుగజేసుకోదం, యిలాంటి విషయాల్లో హానికే కారణం. అదిగాక చివరకు చెడ్డపోతాం.

నర—అలాంటి భయంవల్ల మన పవిత్రమైన విధిని మానడమా. ఇది శేవలం పరికీతనం.

డా—ఏమి జేసినా మీ స్వబాధ్యతమీది చెయ్యండిగాని నన్ను మాత్రం యిందులో దింపకండి.

నం—మీరింత భయపడతా రనుకోలేదు. పూర్వులు నియమించిన కట్టుబాట్లను ధిక్కరించడంవల్ల ఫలిత ఏది. అయినా మా శేషు నడిగితే కొంత మార్గం యేర్పాటు చేస్తుంది.

డా—ప్రపంచ మంతా వెల్లడి చేయించాలంటే అంశాలు మంచి మార్గం లేదు. ఏకాంతంగా యీ సమస్యలని మీరు చర్చించ వచ్చు. రండి కాఫీ పుచ్చుకుందాం.

(ఇద్దరునూ లేచి యెడమ ద్వారముద్వారా లోనికి పోవుదురు.

రెండు నిమిషములు తరువాత కమలమ్మ దీర్ఘాలోచనతో ప్రవేశించును. కుడివైపు సోఫాలో కూర్చుని ఆలోచించుచుండును.

జగన్మోహన్ యేమియు జమీనట్టు ధైర్యముఖమును వహించి ప్రవేశించి యెదుటసోఫాపై కూర్చుండును.)

కమ—మీ వింతచర్యకు తగుసమాధానం యిప్పుడైనా చెబుతా రను కొంటా.

జ—ఏమి బంత కోవ్వచ్చికో మాస్తూన్నారు. సమాధాన మిందుకు చీమతలకాయని యేమిగుతలకాయను చేస్తున్నారు. ఊరక హాస్యానికి.

క—నియమవిషయాల్లో యెంత చిన్న ఆక్రమణ అయినప్పటికీ గొప్పతప్పగా భావించాలి. ఆవంత సందీయకూడదు. ఇందేమీ హాస్యంగా కనబడ్డం లేదు. అందులో స్త్రీని అనుమతిలేకుండా ముట్టుకోవడం చిన్న విషయమా.

(చిన్నముద్దులో యేముంది. అనుమతి యిప్పు డీయకూడదా.

క—మన సంభాషణ వాడు మీకునుండు. మీకు పశ్చాత్తాప
వదుతారని మీతో యీ ప్రసంగానికి దిగేను కాని తిరిగి చిల్లర
ప్రణయంగా మారుస్తారని కాదు. దీన్ని పెంచడం నృధా—

జ—తుమించండి, తమించండి. ఈకూతం దానికే నునన్నేహం
పాడు చేయడమా. ఇతగు లెవ్వరూ చూడలేదు లెండి.

క—నా నడనడిక, అన్ని విషయాలు, అంరూ చూడ తగినవే.
దానికి నునననరం. మీచక్క నాకర్థ మగుట లేదు.

జ—జము చెబుతాను. ఆ నిమిషంలో అపరిమితమైన ఆపుకోలేని
వాంఛ కలిగింది. నా మనస్సుయొక్క అనుమతి లేండా నా శరీరం
అట్టి పని చేసింది. ఇరిగిన ఉత్తేజంగా మేలుకున్నా. దానిని సర్దు
పాటు చేయడం కోసం యింతవరకూ ప్రయత్నం చేసాను. సాగింది
కాదు.

క—ఉండేకమైన వాంఛల వల్లే మనుష్యులు గొప్ప నేరాలు చేస్తారు.
మీవంటి విద్యావంతులు యిట్లుగ్రహం ప్రవేశ్యకృషిచేస్తారే.

జ—నాకు యీపవయంలో విద్యాసహాయ ఉన్నట్టు తోచదు.

క—సరే, యింతటితో నేనా నున ఉభయులం కలిసి యూరపుదేశ
సంచారము చేయడం కుతూహలం పోయిందా?

జ—దీనితో సంబంధ యేమిటి. అది విశ్లేషణగానే యిప్పటికీ
తలుస్తా.

క—ఏమివిచిత. ఆ సంచారంలోని ప్రవర్తనకీ ఉపద్ఘాతం కాబోలు.
మన యుద్ధవికథా చక్కని ప్రబంధంగాగి యింతవరకూ సాగింది.
దానిని మీ ఉండేకంచేత నాశనం చేసాను.

జ—ఈ ఒక్క సాపాటు తమించండి. దొరలలో అన్నలు తమ
చెల్లెళ్లు ముద్దాడుకోరా. అవిధంగా తలంచరాదా.

క—అనుకోవచ్చు. కాని అది ప్రేమకారణంగా నమ్మతిని జరిగేది.

ఇప్పుడు మనం కాఫీకి పోవచ్చు.

జ—నన్ను తీసుంచలేదే. మన పూర్వ స్నేహమైనా తలంచి తిరిగి నిత్రునిగా భావించమని నా కడపటి కోరిక. కొన్నాళ్లు పరీక్ష చేసిన తరువాత ప్రయాణవిషయమై ఆలోచించవచ్చు.

క—మానవ జీవితం పరిస్థితులవల్లనే కదా మారుతూ ఉంటుంది. ముందేమీ రానున్నదో నే నాహించలేను. నామ్మక్క మీయం దిను డేమీ కోపంలేదు. ఇతర విషయాలేమీ తోచటంలేదు. నా భర్తకు తెలిస్తే యేనునునో, తెలియకుంటే యేలాగు (తటా లున లేచును యెడమద్వారము వంక పోవుచుండగా జగన్మోహన్ దూరముగా అనుసరించును. వారిరువురూ విష్కరించుచుండగా తెర)

పీఠ III

(నరసింహం యింటలోగది. నోడలను క్యాబిండరు బొమ్మలు, రెండు కేన్వాస్ కుర్చీలు, ఒకకర్రకుర్చీ ఎడమకుడివక్కలను ద్వార ములు. కుడివైపు నంటగది ద్వారమునుండివచ్చు పొగనుబట్టి ఊ హించవచ్చును. ఎడమద్వారమునుండి నరసింహం కోర్టు కాగితములు కట్ట పట్టుకొని వ్రేవేసిండును.)

—శేషా, శేషా (శేషమ్మ కుడివైపు ద్వారమునుండి పట్టువంచ మడిచిరగా కట్టుకొని ప్రవేశం.)

—ఈవేళ నేను బోజనానికిరాను. బానుకిపోయి మొదట ఈపెద్ద ప్లీడనుకి శేను చెప్పాలి. ఉదయమే శ్రమపడిలేచి అతనింటికి వెలితే యిప్పుడే అఫీసుకి పోయాడన్నారు. పొలోమంటూ అక్కడికి పోవాలి. భోం చేయడానికి యింకా వేళ కాలేదు. బానులో భోం చేస్తాను.

శ్రీ—మీకు సమయం చిక్కినట్లుగా యితరచోట్లనే భోం చేస్తారు. ఇంటి భోయనాకంటే బాగుంటుంది భోజనం రుచి. నావంటంటే మరీ రుచితక్కువ.

న—ఎందుకూ యీలాంటి మాట్లాడతావు. సగా చేసినప్పుడు మెచ్చు కొనేవాణ్ని కాదా.

శ్రీ—సంవత్సరాల కొకసారి. ఇప్పుడు పెద్ద ఫీడకు మీరు బోధించక పోతే కేసు తెలియదు కాబోలు.

న—అంతలా ఒకప్పుడు. మేము బోధించేలేదూ, వాళ్ళుగ్రహించేదీ లేదు. పార్టీలను సంబోధించే పద్ధతికి వాళ్ళ వెనకటికి దీర్ఘాలోచన చేసికట్టు నటిస్తూ చేసు లెక్కవేస్తూ ఒక్కొక్క విషయం చర్చించి ఉండింది పాకేస్తాం. కోర్టులోకూడ పక్కన కూర్చుని తుమ్మెదలగు వాళ్ళ నెవిలో కేసు జరిగినంతవేళా ఫోవచేస్తూనే ఉంటారు. కొంతమంది నీనియర్లు జడ్జిలు వాళ్ళమీద వడినప్పుడు వెనక్కి తిరిగి నూమీద పడతారు.

శ్రీ—ఎందుకూ తొందరపడుతే అంటారు. సంపాదనేమీ కనపడదు. ఆ కనులమ్మగారిని హాగలాంటిది చేయిస్తానని మూడు సంవత్సరాలనుంచి చెబుతున్నాడు. అంతే.

న—ప్రీడరీ అయిదు సంవత్సరాలనుంచేగా చేస్తున్నాను. అదింకా ఆరంభం అన్నమాటే. చిరకాల జీవితే యీ వృత్తి నమపాయం. ఛట్టమూర్తి వాళ్ళ బ్యాంకు తరపున కొన్ని కేసులు యిప్పిస్తానన్నాడు.

శ్రీ—ఏమిటి! నిహర్షుల కోరిక అంత ఆందోళనగా కనపడ్డారు!

న—ఆ విషయమై నీతో మాట్లాడ తలంచుకోలేదు. (కొంచెమూరి అయినా యెత్తుకున్నాం కాబట్టి—కమలమ్మ వ్యాపారం నవ్వంగా లేదని నాలిచ్చాయం.

అభిప్రాయంతో లెక్కేరుటి. నవ్వంగా లేకపోవడం
యేరుటి.

న—నే నొక నిన్న ప్రకర్షనం చూచాను. జగన్మోహన్ కు ఆమెకు—
ఏదో జరిగివట్టు నాకు విశ్వయంగా తోస్తుంది.

శే—నే నేమీ నమ్మను. ఇలాంటి ప్రసంగాలు మానండి.

న—నాకుమాత్రం వారెందుకు న్నేవాకొనాలు లేవనుకున్నావా.
నిన్నేదో సలహా అకుకువానుకుంటే నన్ను నిందిస్తావేరుటి.

శే—లేని పోని అనుకూలాలు తెచ్చిపడుతున్నందుకు నిందించాలా,
ఖండించాలి. ముఖ్యస్నేహితులం నునమే నిలాంటివి అంటే,
యిక మనప్రసంగం నచ్చని వాళ్ళేమైనా అంటారే.

న—ఏమో—ఈ స్త్రీ ముగ్ధులు శ్వేచ్ఛ సంచారం వాళ్ళేమీ నునన్న
రించడంలేదు. ఇప్పటికైనా, కట్టిపడితే గాగుంటుంది.

శే—నాకుమాత్రం యీ—ఏనగార్థాలు ఏనా, కాని యీవిషయం
మన స్నేహితుల శాసనవిషయం. నునము చేయవలసినపని
స్పష్టమే. లోకోపనాదునికి యదా యియ్యకుంటే యిలాడే నశించ
చేరాలి.

న—కాని యీవిషయం మూర్తిచేసినగాని, కంటకం పడితే—

శే—ఏముంటే పడ్డాల్సి పడినా సమ్మతమకొనే శక్తి గలవాడు.
అయినా మీయగుగూన, వ్రే. జగన్మోహన్ పాశ్చాత్య దేశాల
స్వతంత్రతానికి అలవాటు పడినవాడు కాబట్టి విద్యావంతురాలైన
కనుగుతో కొంత విచ్చల విడిగా తిరుగవచ్చు. అందులో తప్పే
మిటి.

న—నామాట విను. వీరి వినడం మిషన్ ను, నాటకాలకి ప్రకర్ష
నాలకి పోవడంకొరకు, మితర సంభాషణలకు, జగన్మోహన్ ప్రతి
నోజూ మూర్తి యింటికి వెళ్ళడం; తరుచు అక్కడ భోజనం, టి,

వచ్చెగాలు; మూర్తి లేనపుడుకూడ వాల్మీద్వయా కలిసి బీదికి వెళ్లడం; తులనాశ మోహా ముంగ్లండుకి వెలితే కమలమ్మ ఆయనకూడా వెళ్తుంటునని వంటిగా చెంది, ఈ విషయా లన్నీ లోకవిదితం అయిపోయినాయి.

శే—లోకుల అభిప్రాయాన్ని లొంగవలసిందేగాని మన లోపం లేనపుడు వెరవడం మొందుకు!

నర—అన్నిటికంటే ముందించి నిన్న రిహార్సులు జరిగుతున్నపుడు వాల్మీద్వయా ద్రాయింగుహామేలో ఉన్నాడు. నేనలా వెళ్ళేసరికి గదిమధ్యను నిల్చోని ఉన్నాను. నేనస్తులివలె ఉలికిపడి కంగారు చూపుతూ మనోవైకల్యాన్ని వెళ్ళిడిచేశాను. దాంతో నాకు గొప్ప అనుమానం పట్టికుంది.

శే—అవినితికార్యాలు కది సమయంగాదు. అదీగాక గదిమధ్య నిల్చోని మీకొరకు ప్రవేశించడం మొందుకు—అన్ని సోపాలుండగా, దోషమున్నా ఒక్కరిదే అయి ఉండాలి. సాధారణంగా పురుషుడేగా యీ విషయాలో మొదటి దోషి.

నర—ప్రబుధాల్లో ఆపని స్త్రీకే నియమించాలి. అయినా మన మూడుకోకూడదు. మూర్తిని మేలుకొల్పాలి. జానుచేస్తే కొంప మునుగవచ్చు.

శే—మీ రిందులో యేమీ కలుగచేసుకోవద్దు. కొంప మునిగే చేతుతో నాకు కన్నడడిం లేదు. మూర్తిగారికి నేనంటే చాలా కారణం. సమయానుకూలంగా నేను రాయబారం సమపుతాను. మీరు పూర్వంవలెనే సంచరస్తూవుండండి.

నర—నేనంటే నీ కెపు డూచుక నీ. నీ జేయవలసిన పని చేసాను వేళైంది. పోతాను. (కుర్చీనుండి లేచి పక్కను తగిలించిఉన్న తల పాగాను తీసి ధరించును.)

శ్రీ—ఇంతకంటే చెడుచేసి ఉండును. గాత్ర భోజనానికి వస్తారా?

నర—అభోజనం ఉండమంటా వేమిటి. నీకంత కష్టమైతే హాటలు లులో భోంచేస్తానులే.

శ్రీ—నా కాదబ్బిస్తే మంచి వంటకాలుచెయ్యనూ. సరే వేగిరంరండి.

నర—ఏదీ చిన్న ముద్దు.

శ్రీ—వేళాపాళా లేకుండా సరసం. కూరల విధానాలు వినియోగం లోనికి తెస్తున్నారు. వెళ్ళండి. (నరసింహం చేతితో ముద్దు వినరి యెడమద్వారముగుండా నిష్క్రమణ. శేషమ్మవంటయింటిలోనికి పోవును. ఒక నిమిష మైనతరువాత భట్టుమూర్తి యింటి దున్ను లతో చదరిన కుసులలో యెడమద్వారమునుండి (వవేశించును)

భ—నరసింహం—నరసింహం. శేషమ్మగారు (వంటగదినుండి “యెవ రది” అని విన వగును. వెంటనే శేషమ్మ యెడమద్వారమునుండి (వవేశించును.)

భ—నరసింహం యింకా రాలేదే.

శ్రీ—కూర్చోండి. ఈవేళ భోంచేయకుండానే పెద్ద వీడకు ఆఫీసుకు వెళ్ళరు. పట్నంలోనే భోంచేసి గోర్తుకు వెళతారు.

భ—అతను లేకపోవడం మంచిదే మీతో నా స్వవిషయం చాట్టాడ దామని వచ్చేను. (ఓంచ నూగి) శేషమ్మగారూ మా యింట్లో గొత్తగా పుట్టిన కలకలం వినేముంటారు. నరసింహం సూచనగా తనతో చెప్పినట్లు డాక్టరుగానుమూర్తిగారు నాతో చెప్పేరు. అందుపై నేనా సోదరీసమానురాలైన మీవద్ద నా హృదయం విప్పి ఓంచం ధైర్యం తెచ్చుకుందామని వచ్చాను.

శ్రీ—ఇటువంటి అసూయపుకల్పనలకు అందోరన పడడ మెందుకు? మీవంటివారికికూడా యింత మనోధైర్యం లేకపోవడమా.

భ—స్వవిషయం వచ్చేసరికి గ్రంథాల్లో చదువుకున్న నీతివాక్యాలు

యిశ్వరులకు బోధి నే ధర్మసూత్రాలు సహాయపడవు. నాకు
పుట్టిన వ్యాధి సామూహ్యమైనది కాదు. ఎంత ప్రయత్నం చేసినా
యీ ప్రణయ అమాయకబీజాలు నా మనస్సులో మొలకలెత్తి
మాడలేదు. ఏం జరిగినా నా జీవితధనమైన యీ ప్రేమను
మలినము చేయకూడదు. ఎంత విపత్తు సంభవించినా నా కమల
మీద అనురాగం తగ్గకూడదు. దాని పవిత్రత చెడరాదు.

శ్రీ—కమలమ్మ ప్రవర్తనయందు యిసుమంత కళంక ముందంటే నే
నమ్మరు. మీ రట్టి తలపులకు తావీయకూడదు.

భ—నా కలువంటి తలపు కలలోనైనా లేదు. నే నేమైనా సందేహ
పడతానోమో యని తా ననుకోవచ్చనితప్పు.

శ్రీ—అయితే మీ కిప్పుడు ఎచ్చైన చిక్కేమిటి. లోకు లేమైనా చెడ్డ
మాటలు ప్రచారణ చేస్తారనా.

భ—లోకులమాటకు వీసమంత లెక్కచేసేవాణ్ని కాను. ఒకరికి నష్టం
కలుగిచేయకుండా గాధించకుండా సంచరించాలి. అంతే ఇతర
జీవిత స్నేహ్య భంగం కలుగనివ్వరాదు.

శ్రీ—అందుకు నే నంగీకరించను. లోకాభిప్రాయాన్నిబట్టి మన
మర్యాద, కీర్తి పరిణమిస్తాయి.

భ—లోకోభిప్రాయాచి—అనేక విధాలు కాబట్టి యెన్నో సంతోష
పట్టడమో లేకయదు. శరవత—మనం సరియైన దారినే అనున
రిస్తుంటే ముగిల పొగబడినా చివకు లోకమే గ్రహించాలి.
గ్రహించకపోతే నారిజే ఆ శక్తి లోపము.

శ్రీ—అదా సరియైనదాకాదా అనడానికి యేమిటి ప్రమాణం.

భ—మన అంత గాశ్చి.

శ్రీ—అయితే ఒక్కొక్క మనిషికి ఒక్కొక్క అంతరాత్మ ఉండ
నదు .

భ—అది ప్రకృతివిరుద్ధం. అలాంటి మనుష్యులకి జీవసార ముక్కలే. నునం తప్పిదానిని మనసార తొక్కినప్పటికీ అంతగాత్మ తప్పని బోధిస్తూనే ఉంటుంది. (కొంచెమాగి) యిప్పుడు జగన్నాథా మా పేరమకు కొంత కలత తెచ్చాడని నాకు అసూయ వుట్టింది. అట్టి చిత్తరీతి తప్పని నాయుచ్చాశక్తివల్ల దానిని జయించాను—కాని నిజంగా కమలం అతన్ని ప్రేమిస్తే అప్పుడేమిటి. కమల మోస పుచ్చి దుష్టనివర్తనకు గోచరవ్యక్తికాదు. అది ముచ్చాటికి నిశ్చయం. తనకు తెలియకనే ప్రేమ ములకలు పుట్టియుండవచ్చు. అప్పుడేమి చెయ్యను—శేషమగుగానూ.

శే—ఇదియేమివంత! ఇలాస్త్రీ పరమపుత్రి ప్రేమించడమా. ఘోర పాతకమే. అట్టి దాన్ని యేమిచేసినా పాపంలేదు. దీనిలో అధి ప్రాయభేదాన్ని సందులేదు.

భ—ఇదియూ మీరుచేసే సహాయం. ప్రేమ మనస్సు ఆత్మకు సంభం దించినది. బాహ్య ప్రపంచంలో మా ర్ష్యమియ్య లేక పోవచ్చును. కాని ప్రేమ లేక శరీర సంబంధం నితిభద్దమైన యేమి ప్రయోజనం.

శే—యూర్తిగానూ! మీరు చేప్పేంతా బాగానే ఉంటుంది. కాని నాకు చాలవరకూ అర్థం కాలేదు. ఆచరణలోకి యేలాతెస్తానో తెలియడంలేదు.

భ—ఏది యెట్లున్నా కమలంమీద మీకింత గౌరవమున్నందుకు కృతార్థుడను. డాక్టరునాతో ముచ్చటించి నప్పటినుంచీ నాన్నేహితులు యీవిధంగా తలంతురా అని విచారపడ్డాను. మీరుమాత్రం నాకు సానుభూతిచూపి నాసంతాపం కొంచెం తగ్గించేరు. మిగిలిన పరిస్థితుల నడతనుబట్టి యేర్పడుతుంది.

ర్తిగానూ—మీ యిరువురి స్నేహంవల్ల మా జీవితాని

కింత ఆనందం లభించింది. మీరీతాపా చూస్తే నామనస్సునీరై పోతుంది. ఏమిచేయమంటే అది చేస్తాను. ఇది మీ స్వగృహంగా భావించి మీయిష్టం వచ్చినట్టు నన్ను వినియోగించండి.

భ—మీరు వందనీయులు. ఇట్టి స్నేహితులుండగా నాకేమి కొడువ. పోయివస్తా. శనివారం మాయింటికి ను మూలుగా సాహారానికి వస్తానుకదా. (వచ్చినదారిని నిష్క్రమించుచుండగా శేషమ్మ తల యూచును. తగువాత ఆలోచనా నిమగ్నియై కూర్చునియుండును. గృహమూకు నిమిషములు తదుపరి పైనుండి “మిస్టర్ నరసింహం మిస్టర్ నరసింహం” అను శీకరం వచ్చును.)

శే—(ఉర్రేపడితేచి) జగన్నాథాను కంతం. ఈనాడే మాయిల్లు నాటక రంగస్థలంగా వచ్చింది. ప్రధానపాత్రలు నేనే (జగన్నాథా యెడమ ద్వారంవద్ద ప్రవేశించి ద్వారమువద్దనే నిలిచి)

జ—మిస్టర్ నరసింహం—మిస్టర్ నరసింహం.

శే—(కుర్చీనుండితేచి) లోనికిరండి కోర్టువేళలో ఆయన యిట్లో ఉంటారా. తెలిసి ఆయన్నెందుకు పిలువడం.

జ—(ముంగునకువచ్చి) అడువారిని పేరుపెట్టి ఏధిలోనుంచి పిలువడం మనలో ఆచారంలేదు గాబట్టి ఆలాగు పిలిచాను.

—నున ఆచారానికా బొట్టిగా అభిమానం పోలేదు సంతోషమే. నాటిని నాశనంచేయడాన్ని కంకణం కట్టకొన్నానుకాదూ కూర్చోండి. (జగన్నాథాన్—కాన్వాసు కుర్చీపై కూర్చుండును. తగువాత యెదురుగా కరికుర్చీమీద శేషమ్మ కూర్చుండును.)
—మీలో మాట్లాడానికి వచ్చాను. మీమంచి అభిప్రాయం గడి ద్రామనే.

శే—సిద్ధిగతులు యెల్లాగున్నాయో తెలిసికోదానికా. ఇక్కడేముంది.

జ—శేషమ్మగారూ. నామనస్సు అందోళనవడుతుంది. మా అం

రకూ మీకు ప్రేమ సలహాలనిచ్చి కష్టాలు తొలగిస్తూంటారు.

నన్ను కూడా మీరు తురినిగ భావించమని నాకోరిక.

శ్రీ—సంతోషమీది నడవడం ప్రేమకాచారం కాదు.

జ—నాతోపాని పెడకోరికలో పెరుగున్నాను.

శ్రీ—మీది సరియైన మార్గాన్ని అనుసరించిఉంటే నామాటలు దిన్నగానే కనపడతాయి. మీతోపాటులే ఉన్న భాగిస్తున్నట్లు న్నాయి.

జ—నేని నిర్దోషిని చెప్పుకాని పరిస్థితులయొక్క మామూలుబట్టి పరిశీలించుకున్నప్పుడు అగమ్యమూలం చేకొప్పించాడు.

శ్రీ—నాంతయు కలుగదాన్ని మీరే కాకకుండా వాటిని ఉపశమించ దానికి శీఘ్రంగా మీరే ప్రావీణురాలి.

జ—మూర్తి నన్ను మృత్యువాయుగ్నిగా మార్చున్నాను కాబోలు. ఇప్పుటి అశని నుకో ప్తిని తెలిసికోదానికి యేమైనా సున్నగలను.

శ్రీ—దీనిని నాటిక ప్రసంగం కూడదు. కథాహార సహజమే. కాబట్టి అది సహకూడం అగుదు. మన దేశంలో మరిన్ని.

జ—నా అవస్థ మీకు విచిత్రంగా ఉంది. అనునప్పటికీ మీకు చెప్పి న్న సలహానుకోదానికి సిద్ధంగా ఉన్నాను. కనుగించాలి.

శ్రీ—ఇప్పటికీ మీ యాభిప్రాయం ప్రశస్తతం కలిగిఉంటుంది. ఇలాగే మరెంత కమలమృగార్థి జోధించకండి.

జ—బలంలే మేమీ లేనే. ఆమె కష్టమేలేనే.

శ్రీ—మొదట మూర్తిగారినినే ఆవిషయం తెలితే బాగా ఉండేది. ఆయన మాత్రం ఆమె శ్రేయ్యకు భంగకరంగా యెప్పుడైనా నడి చారా. లోకుల నోరు కట్టుపడేది.

జ—లోకుల కట్టుబాట్లని ధిక్కరించేవారిని యోగంగా కొప్పించి అంగగోల్ట ప్రయత్నిస్తారు.

శ్రీ—మనం స్నేహపు హద్దుల్ని మించినపుడు లోకా న్నెందుకు నిందించడం.

జ—మీగు నన్ను నిందించినా నాకు నొప్పిలేదు. ఇప్పుడు నా సంకల్పం మూర్తి కమలం ప్రేమకు యేవిధమైన కళంకం లేకుండా చెయ్యడమే. వీలైతే వాటిలో స్నేహాన్ని కాపాడుకొంటూ అవసరమైతే ఆ స్నేహాన్ని కూడా వదులుకుంటా.

శ్రీ—మీయంఃరి శ్రేయస్కరము కోరి నే నాడిన మాటలు మనస్సులో పట్టకండి. మీ సద్గుణం నా కిప్పుడు గోచరించింది. సమరూపకూలంగా మీ సంకల్పసిద్ధికొరకు ప్రయత్నించండి. గతానికి విచారించ నవసరం లేదు.

జ—ఈ ప్రయత్నంలో మీగుకూడా సహాయపడి మూర్తికి నచ్చ చెప్పాలి.

శ్రీ—మూర్తిగారికి నే చెప్పినంతటిదాననా. ఆయన కున్న సహనం, ముంద్రయన్త్రిహం వర్ణించలేగినవి. పుణ్యపుగుడుకు. మీవల్ల తప్పన్నా ముంచి తిండి ఆరించును.

జ—కృతార్థుడవి ఇప్పుడు నే చేయవలసినది మనస్సుకు కొంచెం స్ఫురిస్తూంది శిష్యు. మూర్తిగారి ముంట శనివారం విందులో కలుసుకుందాం.

(తొందరగా వచ్చినదారి నే నిష్క్రమించును. అతను పోవుచుండగా తెర)

(భట్టామూర్తి యింటి వెనుక నోట. శృంగారమైన కోటన్లు, పూలచెట్లు, పోలు, లతాశృవాములు, గెండు చిన్నబల్లలు, అటు

నిటు కుర్చీలు, కమలమ్మ డాక్టరుగానుమూర్తి మెల్లగా కుడివైపు నుండి ప్రవేశించి పికారు చేయునట్లు బల్లల వెనుకకు పోవుదురు.)

డా—నిన్న పడిన ఒక వర్షంతో శోటంతా ప్రణయనియగు స్త్రీలగు అలంకరించుకొన్నట్టు పడుతుంది.

కమ—ఈ చల్లవనంపై నేనా మనస్సుకు శాంతి నివ్వలేదుకదా. నా జీవితాన్ని ఓర్వలేదు అనే అగ్నితో మంట పెట్టినా్యాలని చూస్తున్నాను నా స్నేహితులకూడాను. ఈలాంటి లోకము యొక్క అభిప్రాయం నన్నింతగా కొప్పించగలగని నే నెన్నడనుకోలేదు.

డా—దీ నంతటి కీకారణం నే ననుకుంటూ. నాకూ సరిసింహానికి జరిగిన సంభాషణ కూడా తెలిస్తే మంచిదని చెప్పరుకాస్త. యీ విధంగా మనస్సు కలవరపెట్టుకుంటూ న. కోలేదు.

కమ—అలా మీరే చెప్పిపోతే మనం కలవరపడి ఉండును. నాలో మాట్లాడిన స్నేహితుల ప్రవర్తన గుర్తిస్తూనేనా. నిన్నటి నోజున నీచని కూర్చున్నప్పుడు గొరిస్తూ వెంకట్రావుభార్య నన్ను చూడనట్లు కట్టించి పెక్కనూ చూడదీచి వెళ్ళింది.

డా—అవన్ని మీ ఊహలు. మీ ధర్మంగా మీమెనల యెప్పటి వలెనే సంపన్నమైనవి. ఆయన్ని మెనగా చూస్తేనే, చూపలేను.

కమ—ఆ విషయమే నన్నింత కలత పడుతుంది. చూడాలన్నాగానీ, ప్రవర్తనలవల్లగానీ, యేమీ చేస్తారనగాదు. ఆయనని మనం మైన మనస్సు. నాతో యీవిషయం ప్రసంగించకపోవడమే నన్ను దహించేస్తూంది.

డా—అలాంటి ప్రసంగం మీ స్నేచ్ఛకు భంగకరమని ఊహిస్తున్నాను.

కమ—మీరే యెన్ని సార్లు చెప్పినా మనస్సు ఊపిడిల్లదు. ఇలా నాకు

పరీక్షనమము కాబట్టి ఈయనకూడా పరీక్షనయను. మీరింట్లోకి వెళ్ళి పలహాగాలు సిద్ధం చేయించండి. వారంతా వచ్చేసరికి ఒక గంట కానయ్య. మూర్తిగారింకా రాలేదు కాబోలు.
 డా—ఈసరి వచ్చుంటాను. టటలో ముముల్ని కలిసికోనుని చెప్పనా.

శమ—చెప్పక మెదుకు—ఆయనే వస్తాను. (డాక్టరు రానుమూర్తి వచ్చినదానికి పోవును. శ పలమ్మ ఒక పూవును కోసి పరిమళం పూజించి మెల్లగా నడిచి ఒక కుర్చీమీద కూర్చుంటును. మెల్లమెల్లగా పువ్వును చీలి క్రింద పారేయును. భట్టమూర్తి కుడివేయిమండి ప్రవేశించి ఆమెవదకు పోవును.)

భ—ప్రీతిగా రాకకోసం ముకుందాపూర్ణాన్న పాడుకొని విచారావసరము.

శమ—(లేచి నిల్చుని ఇంకా కాపియు కిందలో తెలియక ఆలోచిస్తున్నాడు.)

భ—అలోచనకు తేలికవిషయం కానే. వ్యాధి పరీక్షనకు తెలిసిపోకు.

శమ—స్వేచ్ఛావాతాంశంలోనే అట్టి హృదయము కనిపిస్తాయి. నునకానీసత్వవికలతలో వస్తువులు గుణభేదాలు గ్రహించడం కష్టం.

భ—నీ కవిత లో స్వేచ్ఛ కేవలం.

శమ—అంతా సుఖములోనే. ముఖ్యవిషయములో లోకంలో బానిసత్వం మనకి ఆపించినది. పై నడవడికను గురించికూడా లోకం మర్చిపోబోతున్నది. మీ శ్రమి కంటి జేసుకోకుండా చూస్తున్నాను.

భ—వాటి నెరుకూ తలచెట్టలేదు.

కమ—లోకమంతా నన్ను నిందిస్తుంటే కొన్నాళ్లకు నేనే తెలివి

తెచ్చుకొని పాతివ్రత్యధర్మాన్ని విధివశంగా అనుసరిస్తానని.

భ—ఆ ధర్మం నీకు నచ్చడని నే నవు డనుకోలేదు.

కమ—హృదయాన్ని నా కిష్టం వచ్చినవారి కివ్వడానికి నాకు హక్కు లేదా.

భ—ప్రతి వ్యక్తికీ ఆ స్వేచ్ఛ ఉందనియే నీ కనేకసార్లు భోదించాను.

అది లేకపోవడంవల్ల మన వివాహాలు ఆర్యసమ్మతం కావు.

కమ—అయితే తల్లిండ్రులకి తమ బిడ్డలను వారిష్టమైనవారి కిచ్చి

వివాహం చేయడం ఆచారమైనప్పటికీ నీతిదాయకం కాదు.

భ—అదియే నా అభిప్రాయం.

కమ—మన వివాహానికిమాత్రం అట్టి స్వేచ్ఛ యే.

భ—మన వివాహమా. (ఆశ్చర్యమును తెలుపును) మన పరిస్థితులనుబట్టి స్త్రీలకు అట్టి స్వేచ్ఛ కలగడాన్ని యెంతమాత్రం మీ లేకపోయినా నేనుమాత్రం యిష్టపడే నిన్ను వారించాను.

కమ—అట్టి వివాహం నన్ను యేవిధంగా బంధిస్తుంది. నే నన్నదూ మిమ్ముల్ని వివాహాన్నిపూర్వం చూడనైనారేదే. మీరు తెలియకేసిన నీతిప్రకారం నేను మిమ్ముల్ని భర్తగా ఉహించ నవసరం లేదు.

భ—మన యీ పవిత్రమైన ప్రేమను యీవిధంగానా మరినం చేయడం. వివాహం అయినదివాత మనం సంపూర్ణంగా ప్రేమించుచుండలేగా. నా శవితమంతా నీ విద్యావిషయమై నీ వినోదాలకు వినియోగించలేదా. అది నానాటికి పెరిగి విజృంభించింది. నే నుప్పేనుటలకు మన యీ విదుసంవత్సరాల వివాహశవితమే ప్రమాణం.

కమ—మనస్సుకు సంజేహం రాకుంటే యెన్నార్లేనా గతుపవచ్చును.

మీరు నా కిచ్చిన విద్యాదానాన్ని, నాగరికతకు యేర్పడూ కృతజ్ఞురాలనే. నా జీవితమంతా సమర్పించినా మీ ఋణం తీర్చలేను.

భ—నే కోరే నీ ప్రేమకదా. మనస్సుర్తిగా మిచ్చిన ప్రేమ.

కమ—అవిధంగా ప్రేమ స్వేచ్ఛాగమనాన్ని బంధించగలరా.

మొట స్వతంత్రంగా యేర్పాటు కాబడని వివాహం దంపతు లిద్దరూ విశ్వప్రయత్నాలు చేసిన ఆ తొలి లోపం పోగొట్టలేదు. ఈ ఆటంకం మిమ్మల్ని బంధించదు. మీరు స్వతంత్రంగానే యిందులో ప్రవేశించారు.

భ—ఎన్నడూ లేని యీ కష్టపుమాట లాడ్డానికి యేమిటి కారణం.

నీ స్నేహితులలో నా సర్వ బంధులేదే. మొట నీకు స్వేచ్ఛ లేపోవడానికి నీ నేం చేయగలను.

కమ—స్వచ్ఛందం లేకపోయి కష్టాలు తెలివడానికి నాకు ఏమి కలిగింది. కొంత స్వేచ్ఛ లభిస్తే పూర్తిగా పొందుదామనే కుతూహలం ముమ్మ్య లంఠికి ఉంటుంది. ఇప్పుడు యీ సమస్య పైకి రావడానికి కారణం మీకు తెలిసినదే.

భ—నా కేమీ స్ఫుటంగా తెలియడంలేదు.

కమ—నేను జాగ్రహాన్ గారిని స్నేహంగా ఉండడం మీన్నేహితులంకీ కష్టంగా ఉంది. మీరుకూడా విధిలేక ఓర్చియున్నారు.

ఈ స్నేహం యేవిధంగా పరిణమిస్తుందో అని ప్రతినిమిషం భయపడుతున్నాను.

భ—ఉపాప్రవాహం అరాటంగా పోనిస్తున్నావు. కాని మీ

స్నేహవిషయమై నా కెట్టిచింత లేదు. లోకుల అపవాదాలను దవి బెట్టనది నీకే తెలుసును.

కమ—ముం దేమి జరుగునోయని శింక మీ కుంది. నరసింహంగారి

యింట్లో జరుగుతున్న సభల పరియవసానం ఆచోకీగా నాకూ తెలిసింది. అదిగాక నాతో ప్రసంగించకుండా మన రహస్యవృత్తాంతాలు మీ స్నేహితులతో తర్కించడం ప్రేమకు కళంకమే.

భ—నీకు కష్టం కలుగచేయడం యిష్టంలేక నీ శ్వేచ్ఛ. ఆటంకం రాకుండా ఉండడానికే యెన్నడూ యీ హంశం నీతో ముచ్చడించలేదు. వేరొకటమీ కాదు. శేషమ్మగారితో మాత్రం ఆమె అభిప్రాయం తెలిసికోడానికి ప్రసంగించేను. మనస్సు కలవరపడి నప్పుడు స్నేహితులవద్ద వెడలబుచ్చుకోవడం శాశ్వతమైనది కాదు.

క—నామనస్సు కలవరపడి ఆత్మపరీక్ష చేసుకుంటే నాప్రేమ శ్వేచ్ఛ లోపుటలేదు. కాబట్టి పవిత్రమైన నాని తోచింది. స్నేహితులు గుసగుసలు, సంకీర్ణాలెంచుకుందామనే సంకల్పాన్ని వృథాపించింది. ఇలాంటిమాటలు మీ కొంత కష్టమో నాకు తెలుసు. ఇది నియమితం. కష్టాలనుండి స్త్రీకి వచ్చుట జీవితానంతం.

భ—ఇంతవరకూ నీభావా నా కగోచరంగాడింది. నీవేని చెయ్యమన్నా చేస్తాను. ఈసారిదేహపుటన స్తలోనుంచి మాత్రం వేగిరం తప్పించు.

క—నాహృదయాన్ని నాయుష్టంవచ్చినచోట అర్పించుకోడానికి నాకు స్వతంత్రం యివ్వమని నాప్రార్థన. అది నాహక్కుని మీకు తెలియజేయడానికి ప్రియమైనట్లున్నాను.

భ—నాయండు ప్రేమతోలగిపోయింది. స్వతంత్రం నీ నిచ్చేదేరుటి. అప్పుడే నీహృదయం మరొకటి కర్పించేసి యీనూటలవల్ల నన్ను కొంత శాంతి పరచుచున్నావు. నీ ననుకున్నట్లే జరిగింది. సొస్కరిత విషయాల్లో ముందుకు వేసేవారు యెన్నికష్టాలైనా అనుభవించ వలసిందే.

క—నాయుత్తం వచ్చిన వారిని ప్రేమించెడం నా ప్రకృతి ధర్మమే. సంఘం యెన్నికట్టుబాట్లు చేసినా దాన్ని ఆపగలదా. మీరు చెప్పినట్టు అప్పుడే యింకోకరి వంక నా హృదయం మరలించినుకోండి. అందులో తప్పేమి. మిముల్ని మోసపుచ్చలేదే. మిముల్ని ఒడ బరచి—అప్పుడే అర్పిస్తాను.

భ—శరీర సంభంధమైన వ్యామోహాన్ని ప్రేమచి అనుకుంటున్నావు. పవిత్రమైన వివాహంవల్ల మనం కట్టు పడ్డాం కాబట్టి దాని నీతులను అనుసరించాలి. మన యిచ్చలకది ఆటంకమైనా సహించి జీవితాన్ని గడపాలి. అందులో మన జీవితం మన నడవడికవల్ల మనం పవిత్రం చేసుకోని విజ్ఞాన పూరితమైన వాతావరణంలో ఉంటున్నాం. అట్టివానిని యింతచూడనగా చూచి యేదో స్వేచ్ఛ వేసి బెట్టి నాశనం చేయాలని తలస్తున్నావు. అట్టితప్పులు విడువ మచి నాకుండున్న కారావాన్ని బట్టి మనపూర్వ ప్రేమనుబట్టి వేకు కంటున్నాను.

క—మీమాటలకు పూర్వాచార పరాయణుడైన సోప్రీయుని భావాలకి యేమీ భేదం కనబడదు. మీకు స్వేచ్ఛంటే అర్థంలేని ఉత్తరముంటుంది. సాధారణంలోని, పవన్యాసాలలోని గంభీరంగా ప్రసంగించడానికి ఒక సావకాశం. ఇల్లికింద్రులచే చేయబడ్డ ప్రతివివాహానికి మీ నీతులు అనువర్తిస్తాయి. ఎట్టి ప్రతికూలమృత్యులైన కంపములైనా బంధిస్తాయి. మన జీవితంలోగాని వివాహంలోగాని ఉన్న విశేషాంశం నాశనం కనవడదు. ఎంతసేపూ పురుషుడు తన సుఖాన్ని ఆపించుకుంటూ దానికి అనుగుణంగా ఉండే తెగువు నీతిదాయకమని బోధిస్తాను. మీరూ అంతే. మీ బాహుళ్య ప్రాప్తి యింకా స్పష్టపడింది.

భ—నీయంకండ్డే ప్రేమనల్ల కారంవల్ల నీ సుఖాన్ని మనసార

కోరి యీవిధంగా చెప్పెను, కాని నా నుభాన్ని కోరుకోలేదు. అది నిజం. ఇక నేనీసంభాషణ పొడిగించిన కార్యంలేదు. నీ యిష్టం వచ్చినట్టు చేయవచ్చును. నా ప్రేమమాత్రంగా చెలింప నీయను.

కమ—నే కోరింది నా కిష్టవలయును. నా స్వేచ్ఛ.

భ—జగన్మోహన్ ప్రేమించడానికా ?

కమ—అయితే కావచ్చును. ముంట నాకు స్వేచ్ఛ కలిగింతకువాత నా హృదయాన్ని యెవరి కప్పించడమో, లేక ఒంటిగా సన్యాసి నై సమములు గడవడమో అలోచిస్తా.

భ—మనకే బిడ్డలుంటే ములాంటి విశేషాలు పట్టియుండవు— అయినా, నీవు కోరినట్టు నీ హృదయస్వేచ్ఛ మనసాక యిస్తున్నాను. నీవు సుఖించడమే నా చుసస్సమ్మతి.

కమ—ఇప్పుడుగదా మీ కనుజేమమైన నుభాన్ని ప్రార్థించారు. నా గుండెమీద పెద్ద రాయి తొలగిపోయింది. ఇప్పుడు కొత్త గాలి పీలుస్తున్నాను. ప్రకృతి సౌతివవేషంకోసం ఉన్నట్లు కనపడుతున్నది. ఈతోటలో మంచం కన్నడూ చూడని వింతి సౌందర్యం యిప్పుడు కనపడుతుంది. కొంతసేపు తోటలో నిద్రిగి వస్తారు. (కమలమ్మ భర్తనుమూర్తి యేమనునో వివరంబానీ యెడచువైపుక తొంగిదిగా పోవును. దాక్కరరామమూర్తి కుడి ప్రక్కనుండి ప్రవేశించును.)

దా—ఏమిటి మూర్తిగానూ దీర్ఘాలోచన చేస్తున్నారు.

భ—నా జీవితం అంధకారమైంది. నా చేతలన్ని సమృథం అయినాయి. ఆశలన్నీ నిరాశై నైనాయి. అనంతం, సుఖం దూరమైనాయి. ఇన్నీ ఒక్క సమయంలో వచ్చి హించేనేయి.

దా—ఏమి జరిగింది—ఏమి జరిగింది ? నా ప్రాణం అడ్డువేస్తాను.

భ—నాప్రాణం నన్ను విడిచి యితరుల నాశ్రయించడానికి వెళ్లిపోయింది. నేను ప్రాణపదంగా పెంచిన నాకమలం తన హృదయాన్ని నాస్వాధీనంనుంచి తప్పించుకొని యెగిరిపోయింది. అచిత్తవృత్తి మరల్చడానికి అశురూపమైన ఉపాయం తోచిందికాదు.

డా—కొంపమునిగింది. అదిగో నరసింహం నంపతులు వస్తున్నారు. కొంచెం సమర్థించుకోవాలి. కష్టసమయంలోకదా యింద్రియ నిగ్రహం బయలు పడుతుంది.

(నరసింహం శేషమ్మ కుడివైపునుండి ప్రవేశించెదరు.)

స—మేము రావడం కొంచెం ఆలస్యమైంది. ఇతర స్నేహితు లెవ్వరూ రాలేదే.

డా—ఈరోజున చిన్నకుటుంబ కూడిక వంటిది. కమలమ్మగారు మిమ్మలనీ జగన్మోహన్ గారిని మాత్రం పిలవమన్నారు. నాకూ యిదే బాగుంది. పెద్ద సమూహమైతే యీవిందుల కలవడి చెడుతుంది. అందుకే పలహారాలు పుచ్చుకోవడమే ప్రధాన కార్యమాతుంది.

స—తోట యీరోజున చాలా యింపుగా ఉంది. ఏమి మూర్తీ మానము ప్రవేశేవు. రండి మోహన్ వచ్చేలోగా కొంత విహారం సాగిద్దాం.

భ—గొక్కడికే యీతోట అందం మాలువడింది.

డా—రండి మూర్తిగానూ.

శే—నేను మాత్రం యిక్కడే కూర్చుంటాను.

స—నిన్నెన్నడూ పిలువండే. ఒక్కరైతే ఆశుదానివి మగవాళ్ళలో యెందుకు.

శే—ఆడది ఉండే అందం, ఆరుచి మీకింకా తెలియలేదు. వెళ్ళండి, వెళ్ళండి.

(భట్టుమూర్తి లేచును. నరసింహం డాక్టర్లు అనుసరించగా.

యెడమ వైపునుండి పైకిపోవుదురు. కుడివక్రముండి కమలమ్మ (తేలిండును.)

శ్రీ—కమలమ్మా—రా—కూర్చో. ఈమధ్య ఎప్పుడూ పరధ్యాన్నం గా ఉన్నట్టు కనపడుతున్నావు. నాతో మనస్పిచ్చి బొత్తిగా మాట్లాడడం మానేసేవు.

క—మీకు తెలియని విషయాలేమైనా ఉంటేగా. అందరూ నీతో ముచ్చటించేవారే. నామనో స్థితికూడా తెలిసినట్టే కనబడుతున్నావు.

శ్రీ—నామీ దెంగుకుకోపం. నీసుఖాన్నే యెప్పుడూ కోరేదాన్ని ఇతరులు నాతో మొరపెట్టుకుంటే నే నావగలనా. అరటితడవని నాగుసాము తేస్తున్నారు.

క—లోకం యేదిచెయ్యదానికైనా సిద్ధమే. మాటవరన కన్నాను కాని నీమీద నాకేమీలేదు—వాత్సల్యం తప్ప. నా ఆచార్య నీకు తెలిస్తే సానుభూతి చూపే ఉండువు.

శ్రీ—చిన్న చిక్కులు సహించడమే ఆడదాని ముఖ్యమైనవని. నాచేతి కొలది నేనూ చేస్తుంటాను.

క—మనోకల్పితమైన చిక్కులు పరిస్థితులే తీర్చాలి. నీ మంచి అభిప్రాయం, సహాయభూతమే.

(జగన్మోహన్ కుడివక్రముండి, డాక్టరు, సరసింహం, భట్టుమూర్తులు యెడమవక్రముండియు ప్రవేశింతురు)

డా—జగన్మోహన్ గారు కూడా వచ్చేరు.

జ—అందరకూ పండనాలు. అలస్యమైనందుకు మురించాలి. ఇంగ్లండు పోవడానికి ప్రయాణప్రయత్నంలో ఉన్నాను. ఈవేళ నీమగ్గు టిక్కెట్టు పరయిరాలుగొన్నాను.

క—మీరొక్కరేనా!

డా—నరసింహంగార్ని కూడా తీసుకువెళ్ళండి.

శ్రీ—అవిధంగానయినా కొంతనాగరికత అబ్బుతుంది.

ధ—కూర్చోండి, కూర్చోండి. డాక్టరుగారూ టీ తీసుకొని రమ్మని చెప్పండి.

(డాక్టరు పోవును.)

శ్రీ—ఏమి యింత తొందరగా ప్రయాణం నిశ్చయించారు.

జ—విశాలమైన సముద్రం మధ్యనుంటే మనస్సుకు కొత్తవికాసం వస్తుంది. విలువైన వస్తువులు వెనుకనృప్తిలో మరీ రమ్యంగా కనిపిస్తాయి. (డాక్టరు, వెనుక నాకగు టీ పలహారములు పళ్ళెములో నుంచి తెచ్చును. బల్లమీది నుంచబడును. డాక్టరు అందరకూ టీ పోసియిచ్చి విందుకార్యక్రమం సాగించుచుండును. పలహారం పుచ్చుకొనుచుండురు.)

డా—(నాకనుచూచి) నీవుపోయి యింట్లోపనులు చూచుకో.

అయితే జగన్మోహన్ గారి దర్శనం తిరిగి యెన్నాళ్లకో.

క—అయన్ని సాగనంపడానికి విందివ్వకూడదా. అంగరికీ సంతోషంగా ఉంటుంది.

జ—మీ అందరి వాత్సల్యం ఉంటే—అదేవిందు.

న—పలహారాల రూపంగా వాత్సల్యం బయలు పడుతుంది.

జ—ఇక్కడున్న వారంతా ప్రాణస్నేహితులే దాపరిక మనవసరం. నామనస్సును బాధిస్తూఉన్న భారం దించుకోడానికి యిదేమంచి సమయం.

న—అడక్కుండా రహస్యాలు చెప్పడం ధర్మంకాదు.

జ—నేను ధర్మం తప్పినడిచేనుకాబట్టే, మీ యందరియెదుట నాతప్పు ఒప్పుకొని సవరణ చేసుకోడానికి ప్రయత్నిస్తున్నాను.

ధ—తప్పులేనివా దెవడు. మీ కంతకష్టపడడం నా కనయ్యతం.

—చేసినతప్పు చెబితే బోతుం డంటాడు. అడిగాక మీ స్నేహం కాళ్ళతం గా సంపాదించుకోవడానికి యిదే మార్గమని నాకు తోచింది. చిన్నవిషయాలైనా కప్పిపుచ్చడంవల్ల ప్రచండహాసాన్ని మోస్తాయి. అవి లోకుల వింజ్యామరలచే చలించబడి మనస్సుని కలవరపరచి హృదయాన్ని భస్మం చేస్తాయి. అన్నిటికంటే ముఖ్యమైంది—యెవరిప్రేమ జీవితం నాకు ఆనందానియంగా కనపడిందో యెవరిని అన్నివిషయాలలో అనుకరించడానికి ప్రయత్నించానో అట్టిదంపతుల సుఖజీవితంలో, నాప్రవర్తనవల్ల దుఖం ప్రవేశించింది. అట్టిదానిని మొలకగా ఉన్నప్పుడే తృంచివెయ్యాలి.

న—మీధోరణి నా కగోచరంగా ఉంది. వేరెం కానివ్వండి.

—కమలమ్మగారి ధారాశస్యభావములంగా వారి స్నేహానికి పాత్రుడనై యెన్నో సుఖదినాలు గడిపేను. వారింట విన్నవై రసవంతమైన వినోదాలు అనుభవించేను. ఒకనాడు, నాటకవిహార్యలు సమయాన్ని యింద్రియనిగ్రహం లేక తాత్కాలికంగా స్ఫురించిన వాంఛ ననుసరించి ఆమెను ముద్దాడ ప్రయత్నించేసి,—ఆమెకు తెలియకుండా వెనుకనుండి వెళ్ళి ఆమె కంఠాన్ని నా పిన్పురతో తాకేను. ఆమెకు కోపమువస్తే మొదట నంకన సమాధానాలు చెప్పి తరువాత క్షమార్పణ చేసుకున్నాను. ఆమె బాధార్యంవల్ల క్షమించేను. కాని మా మచ్చికలు కొన్ని తెలుసుకొని, కొన్ని ఉహించి మన స్నేహితులు వింతవగంతులప్రచారం ఆరంభించేను. మే నిద్దరంకలిసి ఇంగ్లండుకు వెళతామనే నంకన దాన్ని మరింత బలపరిచింది. ఇవన్నీ చేరి మూర్తిగారి మనస్సు నొచ్చిందని ఉహించేను. మూర్తిగారుకూడ నన్ను క్షమించి పూర్వంవలెనే స్నేహంగా చూడమని వేడుకుంటున్నాను.

చిన్నవిషయానికి మీ రింతగా నొచ్చుకొనకూడదు. ఇందు

మూలంగా నాప్రేమపరీక్షకు వీలైందని సంతోషస్వాంతనైతి. నాభర్తనుకూడ కొంత కష్టించి, నా ప్రేమపవిత్రతను కాపాడ్డం కొరకు, నాకు హృదయస్వేచ్ఛ నివ్వగోరి దాన్ని సమకూర్చు కొన్నాను. విశాలభావంతో ఆస్వేచ్ఛ నిచ్చుటకు అంగీకరించేరు. తిరిగి యింతలోనే మాప్రేమ వికసిస్తుందనుకోలేదు. జగన్మోహన్ గారి ఉదారస్వభావంవలనే యీ హృదయసమ్మేళన సమకూడింది. ఆయన ఊరకుంటే యెంతకాలం పట్టించుకుందో? నాకీష్టంవచ్చిన వారిని ప్రేమించడానికి నాకు హక్కు కలదని నాభర్త ఒప్పు కున్నాడు. వివాహంనానే హృదయ స్పృహ కట్టివెయ్యడానికి వీలు లేదని ఒప్పించేను ఇప్పుడు స్వేచ్ఛగా మనస్సు రిగ్ నా హృదయ స్పృహ నాభర్తకే తిరిగి అప్పగిస్తాను. (భట్టుమూర్తివంకకు పోయి ఆతనిని కాగలించుకొనును. అందరు లేచి నిలుతురు. సరసింహం శేషమ్మలు యెడనునక్కకు పోయి నిలతురు. మధ్య భట్టు మూర్తి కమలమ్మలు. కుడినక్కను డాక్టరురామమూర్తి జగన్నోహన్లు).

స—మనమో (శేషమ్మలు కాగలించిన ప్రయత్నించును.)

శే—కొంచెం తొలగి ఉమ్.

భ—జగన్మోహన్ వాస్తవ్యంవల్లే చూ కీసాభాగ్యం లభించింది.

ఎండకాలంలో శలవులుచ్చుకొని కమలమ్మను ఇంగ్లండుకు తీసు కొనివస్తా. అక్కడ కలుసుకుందాం.

డా—మీ ప్రేమజీవితంవల్ల అంగర్నీ ఆకర్షిస్తూ నుఖ ముండుకు.

సంతోధాస్తు.

(తెర)

14582

